

645 /
1989/2

საქართველოს კვლევა

ISSN 0883-1500

10
1989

საქართველოს კომპარტიის ცენტრალური
კომიტეტის ყოველთვიური საზოგადო-
ებრივ-პოლიტიკური და მხატვრულ-ლი-
ტერატურული ჟურნალი.

«საკართველოს კალი»
(«ЖЕНЩИНА ГРУЗИИ»)

Ежемесячный общественно-политиче-
ский и художественно-литературный
журнал ЦК КП Грузии

მთავარი რედაქტორი
მარიკა
ბარათაშვილი

Главный редактор
МАРИКА
БАРАТАШВИЛИ

სარედაქციო კოლეგია:

ნელი ბურჯინია, ნონა ბაგრატიონი, ნაზი თარგამაძე,
ლია ქაბაშაძე (პასუხისმგებელი მდივანი), ზინიდა ქაბაშაძე,
ნაზი ძილასონია, თაბაჩი ლაშქარაშვილი, ათეშვიანი ლ.მ.
თათიძე, ნინო შვანიძე, სერაპი ბარათაშვილი (მხატვრული რე-
დაქტორი), ნადია ზულბაშვილი, ლუბა ზეინაძე, ირმა
ჩუბინაშვილი, ნინო ჯაფარიძე, ეთერ ჯაფარიძე.

ტექნიკური ნაწილი ბუკია

ბარათაშვილი პირველ გვერდზე — პროფესორი მარიკა ლომთ-
ქიშანიძის კორექტი — საპარტიო უწყისი სსრ დასახლებულნი
მხატვრის ნელი ბურჯინიას ნაშრომები; მითითება — სსრ
კავშირის სახალხო მხატვრის ზურაბ ჭავჭავაძის მონაწილე-
ბური ქანდაკება „წმინდა ნინო“.

საპარტიო უწყისი კვ. ც. ა. ბაგრატიონის

წიგნის წიგნი დროის ორდენისათვის საქ. კ. ც. ა. ბაგრატიონის
სსრ სტამბა, თბილისი, ლენინის ქ. № 14.

Ордена Трудового Красного Знамени типография
издательства ЦК КП Грузии, Тбилиси, ул. Ленина 14.
Адрес редакции: 380096, Тбилиси, Ленина 14.

და-მა მარიკა და ვივა ლორთქიფანიძე

მ არიკა ლორთქიფანიძეზე, რო-
გორც მეცნიერსა და მოქალაქე-
ზე, საუბარი შეუძლებელია, თუ
წამიერდ შევლი არ გადავყ-
ვით იმ ოჯახურ გარემოს, რომელშიც
იგი აღიზარდა.

— დედა — ნინო მიქელაძე გენერლის
ქალიშვილი გახლდათ, მუსიკალური გა-
ნათლებით. მამას — დავით ლორთქიფა-
ნიძეს, გიმნაზია ჰქონდა დამთავრებული,
ამიტომ ოჯახში რუსულ-ევროპული კულ-
ტურის ტრადიცია მძლავრობდა. მაგრამ
იგი შესანიშნავად ფლობდა ქართულ
ენას, ბავშვებსაც ქართულად გველაპა-
რაქებოდა, — გვიამბობს ქალბატონი
მარიკა. — მამინ არ მესმოდა, რატომ
ყო მამა ასე მონადინებული სხირად
ელაპარაკა ჩვენთან ქართულად. უფრო
მოგვიანებით, ჩემთვის ნათელი გახდა,
რატომ ზრდიდა და ანეთიარებდა შვილებ-
ში ქართული ენისადმი სიყვარულს.
მშობლიური ენის სიყვარულს კიდევ უფ-
რო აღვივებდა ბებიაჩემი, მართა თა-
დგირიძე. მას თავისი დროის კვლავობზე
კარგი ოჯახური განათლება ჰქონდა მი-
ღებული, წიგნიერი ქალი იყო, ზედმინე-
ნით იცოდა ძველი ქართული მწერლობის
საუკეთესო ნიმუშები. განსაკუთრებით
„ვეფხისტყაოსანი“. მან ზეპირად იცოდა
მთელი პოემა. ბებია ზამთრობით ჩვენთან
რჩებოდა. მამა მას ავალბდა, სწირად
წაეკითხა ჩვენთვის „ვეფხისტყაოსანი“.
ახლაც ჩამსმის ყურში ბებია ტბილი
ხმა, წამღერებით რომ ეთხულებოდა. გა-
მორჩევი უყვარდა ნესტანის წერილი—
შეძლო დაუსრულებლად ეკითხა მთელი
პოემა. ვიხსოვდი სხვა რამე წაეკითხა,

პრის ქაღი

9 04 1937

მაგრამ მამერებდა, ჯერ ეს ნავიკითხოთ და მერ სხვაყო. ახლაც მახსოვს მართა ბებია (რომლის სახელსაც მე ვატარებ), ხელში გიორგი ქართველიშვილისეული „ვეფხისტყაოსანი“ უჭირავს და გატყუებული მიკითხავს ნაწყვეტებს პოეტიდან...

— დედა მუსიკალურად განათლებული ქალი იყო. მამაც დიდ პატივს სცემდა კლასიკურ მუსიკას და ხშირად დაყვავდი ოპერაში, თეატრში, კონცერტებსა და საღამოებზე. ისიც მახსოვს, როგორ განიცდიდა დედა, როცა გულსისყურით ვერ ვისმენდი მუსიკას. ერთხელ ბაბის მუსიკის მოსმენისას ჩაემძინა. დედა საყვადლოდ მაღვიძებდა, — „როგორ შემარტყენინ, როგორ შემარცხენინო“. მუსიკის სიყვარულს ბავშვობიდანვე შევხარდებოდა და ეს გრძობა დღემდე შემომრჩა. ბავშვობა და ახალგაზრდობა თეატრში მაქვს გატარებული, ძირითადად ოპერაში. ძალიან მიყვარს ვერდის ოპერა „იადა“, მომისმენია ამ პარტიის თითქმის ყველა გამოჩენილი მომღერლისათვის, მაგრამ „დაისი“, „აბესალომ და ფთერ“ ყველაფერს მირჩევნია. ჩვენს ხელოვნებას და მუსიკის სიყვარულს ხელს უწყობდა ოჯახის ნათესაური გარემო, როგორც რადისი, ისე მამის მხრიდანაც. ცნობილი ქართველი დირიჟორი ეგვინი მიქელაძე დედას მკვიდრი ბიძაშვილი იყო. ხოლო ჩემი ბიძაშვილი თეიმურაზ ლორთქიფანიძე, ფოთის თეატრის რეჟისორი.

ამ დღებულმა ოჯახმა მისცა საქართველოს ქართული თეატრის გამოჩენილი მოღვაწე, სსრ კავშირის სახალხო არტისტი, საბჭოთა კავშირის სახელმწიფო, შოთა რუსთაველის და კლდე მარჯანიშვილის სახელობის პრემიების ლაურეატი, რეჟისორი გიგა ლორთქიფანიძე, რომლის რეჟისორება მოღვაწეობდა შორს გააუქმდა სახელი ქართულ თეატრსა და კინოხელოვნებას. გიგა ლორთქიფანიძე უფროსი როგორც ქართულ, ისე რუსულ თეატრულ ხელოვნებაში. უსაზღვრო პატივს სცემენ ამ იგივით ერისკაცს. მისი მქაფარე ნიჭი, მუსიკალობა, უმდიდრესი ფანტაზია, ენამახვილობა, ერთნაირად ხიბლავდა და ატყუებდა მის გარშემოყოფ ადამიანებს...

— თვეში მთორც სამეარო, სადაც სულღერად ისვენებ? — ვკითხვობთ ქალბატონ მარიკას.

— ოჯახი. მყავს სამი შვილი. თამარი და გიორგი ისტორიის მეცნიერებათა კანდიდატები არიან, ხოლო დავითი ექიმი. მყავს შვიდი შვილიშვილი, — უფროსი

ოცი წლისაა, უმცროსი — ორისა, — ლიბილით ამბობს მეცნიერი და თვალუბი სიყვარულით ეხვება.

— როდესაც თვალს ვავლებთ მარიკა ლორთქიფანიძის ფუნდამენტურ ნაშრომებს, უნებლიეთ გვებადება კითხვა, როგორ ართმევს თავს მეცნიერი ქალი ამ ორ დიდ მისიას. ხომ არ ზარალდება რომელიმე, ორივე მათგანი ხომ დიდ ენერჯიას, გულსისყურას და შრომას მოითხოვს.

— ალბათ, ზოგჯერ ერთიც „ზარალდება“ და მეორეც.

მოღვაწე ქალის ლიბილი უნებლიეთ ის აზრი გამოკრთის, რომ მას უსაზღვროდ უყვარს ორივე. ამ სიყვარულს ჩააქვს სამანი... აბიტომაც უხდის თავის წილ „ხარკს“ დიდ ოჯახს და დიდ მეცნიერებას.

გამოჩენილმა ქართველმა მეცნიერმა და პედაგოგმა, თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის საქართველოს ისტორიის კათედრის გამგემ, ისტორიის მეცნიერებათა დოქტორმა, მეცნიერების დამსახურებულმა მოღვაწემ, პროფესორმა, უნივერსიტეტის ქალთა საბჭოს პრეზიდიუმის წევრმა მარიამ დავითის ასულმა ლორთქიფანიძემ 1939 წელს სკოლის მედილი დაათმავრა თბილისის 25-ე საშუალო სკოლა. იგი სკოლის წლებშივე დაიბეჭდებოდა იყო ხელოვნების. სწორედ იმ წელს თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტში გამოატყდა მთელმა ისტორიის ფაკულტეტის ხელოვნებათმცოდნეობის სპეციალობაზე. ამან საბოლოოდ განსაზღვრა მისი და რამდენიმე მისი თანაკლასელის მომავალი.

სკოლის წლებმა ბერი რამ მომცა, — ამბობს მეცნიერი, — მინდა სიყვარული მოვიტონო ნინო მიქელაძე, ცნობილი ქართველი მწერლის დავით მეგვილის ქალიშვილი, რომელიც ოთხი კლასის ჩათვლით ყველა საგანს ვაგასწავლიდა, ხოლო შემდეგ — რუსულ ენას და დოქტორატურას. ის კი არ ვაგასწავლიდა, ვაზრდიდა, ვაჰმღვებდა ყველაფერს, რაც უი შეიძლება სკოლაში მოგვეცეს. მინდა აბეე მოვიტონო ქართული ენის მასწავლებლის ონორე ნიკოლაშვილი, რომელიც ვეაზრებდა მეცნიერულ აზროვნებას, ყოველდღიურად აწრთობდა ჩვენი გონებას. მათთან ერთად ღრმად ჩამრჩა მესხიერებაში უღრმესად მაკარი და მომთხოვნი გეოგრაფიის მასწავლებელი ოლია ჭიჭივილი (ცნობილი დოკოისის ზურაბ მიქელაძის დედა) ის სწავლებოდა მეცნიერების ყველა კუთხეს, რაც დაკავშირებული იყო გეოგრაფიასთან, მშენებლობა იცოდა მსოფლიო ისტორია და რასაკვირვებლია საქართველოს ისტორია. ახერხებდა ჩვენი-

ვის ისტორიაში ბერი რამ ესწავლებინა. სწორედ ამ ხანებში გადავწყვიტეთ მე და ჩემი კლასის ამხანაგებმა, ამაჟამად ცნობილი მეცნიერებმა — ოთარ ჯავროსძემ, გივი კილერაძემ და სხვებმა, უნივერსიტეტის ისტორიის ფაკულტეტზე სწავლა, ხელოვნებათმცოდნეობის სპეციალობით.

1943 წელს მარიამ ლორთქიფანიძემ ამანთავრა თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის ისტორია-ენათმეცნიერების ფაკულტეტი და იმერს წელს ჩაირიცხა ასპირანტურაში საქართველოს ისტორიის კათედრაზე.

მისი ხელმძღვანელი იყო სახელოვანი ქართველი მეცნიერი, აკადემიკოსი სიმონ ჯანაშია.

— ძალზე ბედნიერი ვიყავი, — გვიამბობს მარიამ ლორთქიფანიძე, — სამი წლის განმავლობაში, ვკირაში ერთხელ ვხვდებოდით ბატონ სიმონს, ჩემს ხელმძღვანელს, რომელთანაც წყაროთმცოდნეობა და ისტორიოგრაფიაში ვმუშაობდი. მისი რჩევითა და დავალებით ვკითხულობდით სანტიგრესო თხზულებას, ან-გარაში ვაზარდნი თანხლები მუშაობის შესახებ. ამავე დროს ვმუშაობდი სადისტრატოვო თხზვებზე. იგი მაშველდა შენიშვნებს, მითითებებს... ბატონი სიმონ ჯანაშია იყო შესანიშნავი ადამიანი, პრინციპული და მომთხოვნი ხელმძღვანელი. ის ცოდნასთან ერთად, მოიხიბოდა პრინციპულ პოზიციას ნადისკუსიო და სადაც უპრობლემების მიმართ. ბატონი სიმონი დიდ ყურადღებას იჩენდა თავიის მონაწევრისადმი. ომის შემდგომ მძიმე წლებში ყოველნაირად ეხმარებოდა მათ, როგორც ეკონომიკურად, ისე მორალურად. რაც დიდ გაცემს, უფრო მეტად ვგრძნობ მისი პიროვნების სიღაფთა.

მახსოვს, ერთხელ მე და შოთა ბურჯანაძემ ნავიკითხველად დაუტოვე მეგრების ცნობილი ლექსი „ადამიანი“, პოეტის მოქალაქეობრივი მოვალეობის შესახებ და ვითიონვე განმარტა, რომ ადამიანს არა აქვს უფლება არ იყოს მოქალაქე.

ბატონი სიმონის ასპირანტი ვიყავი, ჩემი საკანდიდატო დისერტაცია უკანასკნელსადა მარში იყო, რომელსაც მან ვიხაწედი...

ასპირანტურაში ყოფნის დროს ქალბატონ მარიკას ასევე უკონდა მეცნიერება შეხვედროდა დიდ ქართველ ბუნებისგორაკი წერტელს, რომელიც არაბულს ახსნავდა. ძველ ქართულსა და სომხურს კი — ილია აბულაძე. ამ დიდ მეცნიერებთან ყოფნა მთელი აკადემია იყო... ბერი რამ ისწავლა მთავარ, რისთვისაც დიდი მოქმედებით, სიყვარულითა და

უსასაზღვრო მადლიერებით იგონებს.

1947 წელს მარია ლორთქიფანიძემ დაიწყო მუშაობა ივ. ჯავახიშვილის სახელობის ისტორიის, არქეოლოგიისა და ეთნოგრაფიის ინსტიტუტის ისტორიის განყოფილებაში. ეს განყოფილება მთლიანად მოიცავდა საქართველოს ისტორიის უძველეს დროაღამ დაღვეანდამდე. განყოფილების გამვე აკადემიკოსი ნიკო ბერძენიშვილი იყო. ისტორიკოსისათვის ამ განყოფილების სხდომებზე დასწრება დიდ სკოლას წარმოადგენდა. აქ იხილებოდა წლიური გეგმებით შესრულებული თემები, გამოსაქვეყნებლად გამზადებული ნაშრომები და სხვა, ამ შრომების შესახებ იხილებდნენ ნიკო ბერძენიშვილის აზრს, მის პირუთენელ კრიტიკას, მეცნიერული შრომების მალაქორაფისებულ შეფასებას.

1948 წელს მარია ლორთქიფანიძემ წარმატებით დაიცვა საკანდიდატო დისერტაცია თემაზე „თბილისის საამიროს“, სადაც მან ქართული, სომხური და არაბული წერილობითი წყაროების საფუძველზე მონოგრაფიულად შეისწავლა არაბთა ბატონობის შედეგად წარმოქმნილი პოლიტიკური ერთეულის — თბილისის საამიროს ისტორია VIII—XI საუკუნეებში.

ამვე წლიდან იგი მუშაობას იწყებს თბილისის უნივერსიტეტის საქართველოს ისტორიის კათედრის დოცენტად, შემდეგ — პროფესორად, ხოლო 1972 წლიდან აღნიშნული კათედრის გამვე.

მარია ლორთქიფანიძის სადოქტორო დისერტაციის თემა — „ფეოდალური საქართველოს პოლიტიკური გაერთიანება“. იგი ფუნდამენტური გამოკვლევა საქართველოს ფეოდალური მონარქიის წარმოქმნის შესახებ. მეცნიერი იკვლევს აგრეთვე, საქართველოს შუა საუკუნეების სოციალურ-ეკონომიკურ, პოლიტიკურ, სახელმწიფო წყობილებისა და კულტურის საკითხებს, ქართულ წყაროთმცოდნეობასა და ისტორიოგრაფიას.

პროფესორი მარია ლორთქიფანიძე 80 სამეცნიერო შრომის ავტორია, აქედან 7 მონოგრაფიაა: „ფეოდალური საქართველოს პოლიტიკური გაერთიანება“, „ქართული V საუკუნის მეორე ნახევარი“, „ნარკვევები საქართველოს გლეხობის ისტორიიდან“, „საქართველო XI—XII საუკუნეებში“, აღნიშნული „ფეოდალური ხანის ქართული საისტორიო მწერლობა“, „საქართველო რუსთაველის ეპოქაში“ და სხვ.

მას დიდი წვლილი მიუძღვის საქართველოს ისტორიის რეაბილიტაციის შექმნაში. აქედან II და III ტომების თანაგეტორია, II ტომში მოცემული IX—X საუკუნეების საქართველოს ისტორია, III ტომში — საქართველოს პოლიტიკური ისტორია XI საუკუნის დასაწყისიდან XII საუკუნის 80-იან წლებამდე, ამ ნაშრომისათვის მარია ლორთქიფანიძეს, სხვა ავტორთა გარეშე ერთად, 1982 წელს მიენიჭა საქართველოს სსრ სახელმწიფო პრემია.

მარია ლორთქიფანიძემ ძველი ქართულიდან — რუსულად თარგმნა XI საუკუნის ქართული ისტორიოგრაფიის ისეთი ძეგლები, როგორც არის „მატიანე ქართლისა“, და „სუმბატ დავითის ძის ცხოვრება და უწყება ბაგრატიონისა“, რისთვისაც 1980 წელს აკადემიკოს ნ. ბერძენიშვილის სახელობის პრემია მიენიჭა.

უნივერსიტეტში მუშაობის დაწყების დღიდან მარია ლორთქიფანიძე ისტორიის ფაკულტეტზე კითხულობს საქართველოს ისტორიას (ზოგად კურსს), ისტორიოგრაფიას და წყაროთმცოდნეობას. ატარებს სპეკურსს საქართველოს მახლობელი აღმოსავლეთის ქვეყნებთან ურთიერთობის საკითხებზე. ხელმძღვანელობს სტუდენტინარებს. წლები მანძელზე კითხულობდა საქართველოს ისტორიას აღმოსავლეთმცოდნეობის ფილოლოგიის ფაკულტეტებზე (ქართულ და რუსულ განყოფილებებზე), მახლობელი აღმოსავლეთის შუა საუკუნეებისა და სახალაფოს ისტორიის ისტორიისა და აღმოსავლეთმცოდნეობის ფაკულტეტებზე.

მარია ლორთქიფანიძის უაღრესად საინტერესო წერილები, ლექციები წარმოება-დანესტულებებში, საუბრები რადიო-ტელევიზიაში; მუდამ იმსახურებს მსმენელთა დიდ ყურადღებას და მონონებს.

იგი დაუტყობელი ენერჯით ეწევა აქტიურად ისტორიის აქტუალური საკითხების ფართო პროპაგანდასა და პოპულარიზაციას. მონაწილეობს; ჩვენი რესპუბლიკის ცხოვრების ყველა მნიშვნელოვან მოვლენასა და ღონისძიებაში.

მარია ლორთქიფანიძე კომუნისტური პარტიის წევრია 1969 წლიდან. იგი არის უნივერსიტეტისა და ისტორიის, ეთნოგრაფიისა და არქეოლოგიის ინსტიტუტის სამეცნიერო საბჭოების წევრი, საქართველოს საისტორიო საზოგადოების თავმჯდომარის მოადაველ, უნივერსიტეტის ისტორიის შრომების კრებულის რედაქტორი, უნივერსიტეტის რუსთაველის საზოგადოების თავმჯდომარე. ამავ დროს აქტიურად მონაწილეობს რესპუბლიკის სამეცნიერო მუშაობაში. მონაწილეობს ისტორიული რესპუბლიკურ, საკავშირო და საერთაშორისო სიმპოზიუმებსა და კონგრესებში (მოსკოვი, ვენა, ბუქარესტი, სან-ფრანცისკო, ათენი და სხვ.).

ისტორიოქოი ქალის სახელს კარგად იცნობენ უცხოეთის სამეცნიერო წრეებშიც. კარგა ხანია არსებობს თბილისში და იენის უნივერსიტეტების ერთობლივი ქართველოლოგიური ფუნალური „ეკორეგია“. ფუნალში მოთავსებული ქართული მასალების რედაქტორი პროფესორი მარია ლორთქიფანიძეა (უკვე გამოვიდა ფუნალის მეთე ნომერი). ცხადია, მეცნიერის გარკვეული კონტაქტები აკავშირებს უცხოელ მეცნიერებთან.

1983 წლიდან მარია ლორთქიფანიძის თაოსნობით საქართველოს ისტორიის

კათედრასთან დაარსდა სოფლები (საქართველოს შემსწავლელი ლაბორატორია, რომელსაც იგი ხელმძღვანელობს საზოგადოებრივ საწყისებზე.

ლაბორატორიისა და კათედრის წევრები წავლენენ საქართველოს სოფლის ისტორიას. ამ სამუშაოებში ჩაბმული არიან ისტორიის ფაკულტეტის სტუდენტებები.

მარია ლორთქიფანიძემ ბევრი მეცნიერი აღზრდა. ახლა სინი წარმატებით მუშაობენ სამეცნიერო დანესტულებში. მისი ხელმძღვანელობით მომზადდა და დაცული იქნა ხუთი საკანდიდატო დისერტაცია.

1975 წელს, კადრების აღზრდისა და მეცნიერების დარგში თვალსაჩინო წარმატებისათვის მას მიენიჭა საქართველოს სსრ მეცნიერების დამსახურებული მოღვაწის ინტეგა...

1987 წელს ინტელსურ ენაზე გამოვიდა ქალბატონი მარიამის რუსულად თარგმნილი ნაშრომი „საქართველო XI—XII საუკუნეებში“. ამავ დროს იგი არის „თბილისის ისტორიის“ მამკომეულის თანაგვტორი. ამ საბჭოთაო მისი დაწერილია IV—X საუკუნეების თბილისის ისტორია, სადაც ახლგვად არის წარმონიერი თბილისის გაქალაქებისა და ქალქის შედგომი განვითარების ისტორია.

მეცნიერმა ქალმა დიდი მუშაობა გასწია, როგორც საქართველოს ისტორიის ნარკვევების რეაბილიტაციის რუსული ვარიანტის 11 და 11 ტომების ავტორმა და 11 ტომის თანარედაქტორმა. აღნიშნული „ნარკვევების“ რუსული ვარიანტი ქართული „ნარკვევების“ საფუძელაინი გადაბეშავების შედეგად შეიქმნა. ახალ მოთხოვნათა და ბოლო გამოკვლევასა საფუძველზე, რიგი საკითხებისა ახლებურად არის გაშუქებული...

მარია ლორთქიფანიძემ და ავტორთა კოლექტივმა მოამზადა და მალე დაიბეგება საქართველოს ისტორიის ახალი სახელმძღვანელო საშუალო სკოლებისათვის, სახელმძღვანელოში გათვალისწინებული ის ახალი მოთხოვნები, რაც ნამოყენებულია ზოგადგანმანათლებლო სასკოლო საკვების სახელმძღვანელოების მიმართ.

საქართველოს სსრ აკადემიის წევრ-კორესპონდენტ მარია ლორთქიფანიძე გრისა და მეცნიერების წინამუ გაწეული ღვაწლისათვის 1988 წელს თბილისის საბჭოთაქალაქე აღიწივს. ქართველი იენი მას იცნობს როგორც არა მარტო მეცნიერს, არამეც საზოგადო მოღვაწეს, ეროვნული პრობლემებისათვის მებრძოლს, სხვადასხვა საზოგადოებების აქტიურ წევრს, რომელიც ყოველთვის იზრძვის საქართველოს კეთილდღეობისათვის.

ახლგან ინტელსურ ენაზე გამოცემული წიგნისათვის — „საქართველო XI—XIII საუკუნეებში“ მარია ლორთქიფანიძე იფანე ჯავახიშვილის სახელობის პრემიის ღაურეატი გახდა.

თამარ გომარათელი

საქართველოს კომპარტიის ცენტრალური კომიტეტი საქართველოს სსრ შიდა საგარეო ურთიერთობების საქართველოს სსრ მინისტრთა საბჭო

დადგენილება № 427
1989 წლის 15 აპრილი, ქ. თბილისი

ქართული ენის სახელმწიფო პროგრამის შესახებ

საქართველოს კომუნისტური პარტიის ცენტრალური კომიტეტი, საქართველოს სსრ უმაღლესი საბჭოს პრეზიდიუმი და საქართველოს სსრ მინისტრთა საბჭო ადგენენ:

1. დამტკიცდეს შემუშავებული და რეგულირების ფართო საზოგადოების მიერ მოწონებული ქართული ენის სახელმწიფო პროგრამა.
2. დაევალოს რეგულირების ყველა პარტიულ, საბჭოთა, სამეურნეო, ადმინისტრაციულ და საზოგადოებრივ ორგანიზაციას უზრუნველყონ ქართული ენის სახელმწიფო პროგრამით გათვალისწინებულ ღონისძიებათა განხორციელება და დროული შესრულება.
3. ყველა ორგანიზაციამ, რომელიც დაკავშირებულია აღნიშნული პროგრამის შესრულებასთან, ორი თვის ვადაში დაამუშაოს და წარადგინოს საქართველოს მინისტრთა საბჭოში კონკრეტული წინადადებები, მათი რეალიზაციის ვადების ჩვენებით.

4. ამ დადგენილების შესრულებისას კონტროლი დაეკისროს საქართველოს კომპარტიის ცენტრალური კომიტეტის სამდივნოს, საქართველოს სსრ უმაღლესი საბჭოს პრეზიდიუმსა და საქართველოს სსრ მინისტრთა საბჭოს პრეზიდიუმს.

საქართველოს კომპარტიის ცენტრალური კომიტეტის მდივანი

ბ. ვაშაბაძე

საქართველოს სსრ უმაღლესი საბჭოს პრეზიდიუმის თავმჯდომარე
მ. ჩიქაძე

საქართველოს სსრ მინისტრთა საბჭოს თავმჯდომარე
ფ. შიშინაძე

მორბივი ენა ქანა

ქართული ენის განვითარების სახელმწიფო პროგრამის როლი და მნიშვნელობა ყველა ქართველმა საფუძვლიანად უნდა გაიცნობიეროს, განსაკუთრებით კი დედებმა და აღმზრდელმა — მასწავლებლებმა, რათა არ მოხდეს მიუტკეველი შეცდომები: ბავშვებს არ დაეკარგათ მშობლიური ენა, სხვა ენით არ შეიცვალოს იგი.

მშობლიური ენის განვითარების პროცესში თუ ქალს, დედას, მასწავლებელს, მონივნავე მოხვითა უკავია ჩვენს საზოგადოებრივ ცხოვრებაში მაშინ ცხადია უფრო დიდია მათი პასუხისმგებლობაც. შემოხვევითი არ იყო, რომ მშობლიური ენის სწავლების ერთერთ უნიშვნელოვან სახელმძღვანელოს ი. გოგავაძემ დაედგინა ენა "უნოდა."

რომელი ერისა, კულტურისა და ზნეობის მატარებლადაც ვერცა შეიძლება აღზრდა, იმ ენაზე უნდა ავაშენოთ

იგი, რადგანაც ცნობიერებისა და აზროვნების განვითარება ენის საშუალებით ხდება. ენის ფსიქოლოგია კი ისეთი რამ არის, რომ ნებისმიერ ადამიანს შეუძლია აქციოს ნებისმიერი ეროვნების ზენსახისათვის პიროვნებად. ტყუილად კი არ ამბობენ, რომ ენა ერის ისტორიაა, ამ სიტყვის როგორც სულიერი, ისე მატერიალური გაგებით, რადგან ადამიანის მიერ შექმნილი მატერიალური ღირებულებაც მისი შემქმნელის ენაზე მეტყველებს; შეიძლება იგი საერთო მნიშვნელობით, ღირებულებით, ვასცდეს ეროვნულ ჩარჩოებს, სააკტობრიო განმარტებაც იქცეს, მაგრამ, მაინც მასში ეროვნული კულტურის ძალაა ამოსავალი, ნიშანდობლივი და საცნაური. ამრიგად, თუ ენის ძალა ისეთი ფენომენია, რომელსაც შეუძლია ადრეული ასაკიდანვე თავისი ზეგავლენით ნებისმიერი ადამიანი ნებისმიერი ეროვნების კაცად აქციოს (და, აქ საჭევი არაფერია),

ის მშობლები, რომლებიც უცხოენოვან სამეცნიერო გარემოში აღზრდიან ბავშვს, უღთოდ და განუსჯელად ტყაყავენ ხელიდან იმას, რითაც განისაზღვრება აზროვნების თავისებურება, მამულიშვილური გრძნობა და სიყვარული, მოყვასისადმი კონსოლიდაციური განწყობისა და თანამოაზრობის ნაფილი და შესაძლებლობა. ერთი სიტყვით, ვარკვეული მნიშვნელობით, ეს არის ადამიანის განსხვავება, სხვადაკვეცა ანუ ლალატი.

დედა ენა, ღვიძლი ენა, იმდენად დიდი რამ არის პიროვნების მსოფლმხედველობისათვის, რომ მას, საკუთრივ ეროვნულობის გარდა, უფრო ურტყლი მნიშვნელობის ცნებაც გამოქმენა — რჯული. რა რჯულია კაცთა რომ იტყვიან, მარტო რელიგიური სარწმუნოებას კი არ გულისხმობენ, ეროვნულ სარწმუნოებასაც, ყოველივე იმას, რითაც ეროვნული თავისთავადობა განისაზღვრება.

აბა, რომელი ქართველი იტყვის, რომ ჩვენი საკუთარი რჯული და საერთო კულტურა, ენა, ისტორია და სხვა ღირებულებანი ისეთია, რომ ისინი სხვისით შევცვალოთ, ე. ი. განვსხვავდეთ? — არაფერია. და თუ იტყვის ვინმე ასეთს, ის თვითონ უკვე გასხვიებულია და აბა რა დაეჯერება.

რა თქმა უნდა, ყოველივე ამას ვამბობთ ჩვენი საზოგადოების მცირე ნაწილისათვის და არა მათთვის, ვისაც ზემოთქმული ჩემზე უკეთესად მოეხსენება, მაგრამ ის მცირე ნაწილიც, ცალკე, იმდენად დიდია, რომ უნდა ირწმუნოს. დიახ, უნდა ირწმუნოს, რადგან, როგორც დიდი ილია ამბობს, ცხოვრებაში ბევრი ისეთი რამ არის, რომელიც თუ არ ირწმუნებ, ვერ დაინახავ და ბევრიც ისეთი, რომელიც თუ არ დაინახე, ვერ ირწმუნებ. მშობლიური ენის რაობა და ვითარება კი ისეთია, რომ ირწმუნება სჭირდება და დაინახავ. ჩვენი წერილის მიხედვით პირველს, რომ უნდა ირწმუნოთ, დანახვისა და გამოცდილების უკონლადაც მტკიცება აღარ უნდა, მაგრამ ირწმუნის გაღრმავებისათვის, მისი პრაქტიკულ საქმიანობაში განუხრვლად გამოყენებისათვის, საგნის დანახვა ირწმუნის ხორცშესხმავა.

წერილი ჭკუის სწავლებას რომ არ დაემსგავსოს, მშობლიურ ენაზე მეტყველების დაუფლებისათვის რამდენიმე ზოგადი პედაგოგიური სახის რეკომენდაცია მინდა შემოგთავაზოთ:

1. არ დაგავიწყდეს, რომ ბავშვი დაბადების პირველივე დღეებიდან თავის ცხოვრებაში რთავს სიტყვიერი მეტყველების ისეთ აუცილებელ ანალიზატორს, როგორც არის სმენა. ბგერითი მეტყველების განვითარებისათვის სმენის ხარისხს, ინტელექტთან და სამეტყველო აპარატის მდგომარეობასთან ერთად გადმწყვეტი მნიშვნელობა აქვს. იმ ანომალიის გარდა, რასაც თვალთ შევნიშნავთ, დიდი დაკვირვებით უნდა ვადავებოთ თვალ-ყური ბავშვის რეაგირებას ხმაურზე, როგორც არასამეტყველო, ისე სამეტყველო სხემის მიმართ მის რეაქციებზე. პირველი ორი თვის მანძილზე მაინც უნდა ვიცოდეთ ბავშვს აქვს თუ არა ნორმალური სმენა. თუ დიდფეტში შეგვებარა ეჭვი, ექიმს უნდა მივმართოთ და თუ ხმაურზე, განსაკუთრებით უსიამოვნო ხმებზე, უარყოფითი რეაქციების შევნიშნავთ, უნდა ვეცადოთ აღვკვეთოთ ეს უსიამოვნებანი. ბავშვი ვაყოფოთ ერთგვაროვან მშვიდ სამეტყველო გარემოში. თანდათან შევავლოთ იმ გარემოში მყოფთა სამეტყველო ხმებსაც კი, რომლებიც ბავშვის ამყოფებს. ვიდრე ბავშვის თვალის საგნების გარკვეულ ისნავლს, ყური მშვენივრად არჩევს მიჩვეულსა და სასიამოვნო ხმებს, სასწრაფოდ მოქმედებს მასზე ყვირილი და აწეული ტონი. თუ არ გავითვალისწინებთ ამ პირობებს, — იცოდეთ, თავიდანვე ვაზიანებთ ბავშვის მეტყველებას იმ გაკებით, რომ ქვევნიობიერად ყალბადე-

ბა სამეტყველო შიშები (ფობია). რომელიც შეიძლება მთელი სიცოცხლის მანძილზე გააყვეს თან და გაუმრუდოს ცხოვრების გზა.

ალურსიანი და დამამშვიდებელი ტონი დადებითად მოქმედებს ბავშვის საერთო ფსიქიკაზე. შეიძლება პირველ ხანებში, ვიდრე ბავშვი მარტივ ბგერათა დიფერენციაციის უნარს გამოიმუშავედეს, თავი ვერ შევიკავოთ სააღერსო ბგერათა მოჩაღვქვით, მაგრამ ვარკვეულ პერიოდში ეს თითქმის უშინაშენლო შეცოდება, შემდგომი უნდა ვილაპარაკოთ ისე, როგორც დიდებთან, მაგრამ ალურსიანი და თბილი ტონით. სიტყვის ცნება თუ არა, მისი მუსიკალობა მაინც ჩეილობის სასკმი ბავშვს მშვენივრად ესმის და აქედან იწყება მშობლიური ენის სტრუქტურის პირველი დიდებების აღქმა და გამარება. ბავშვთან სამეტყველო კონტაქტის დამყარების დროს მოულოდნელად ნუ დავადგებითან თავზე, უცაოდან ნუ მივახლებთ სააღერსო ხმებსაც კი, განსაკუთრებით ახლად გაღვიბებულს. ადაპტაცია, შეგუება ავიდგან და ყველაფერშია საჭირო.

ისევე, როგორც ბავშვს ფიზიკური არ-

სებობისა და ზრდა-განვითარებისათვის, ვურჩევთ საკვებს, ჩასატყველოს, საძინებელსა და სხვას, მისი სულიერი აღზრდისათვის უნდა ვიზრუნოთ, უპირველესად კი მეტყველების აღზრდისათვის.

2. განსაკუთრებით პასუხისმგებელია ენის ამოღების, ესე იგი, ლაპარაკის დაწყების პერიოდი, პირველი სიტყვების სწორი აღქმა, საგანთა შორის მათი მართებული მიმართულება. საგანი უამრავია, მაგრამ რაც ბავშვის ცხოვრებისათვის პირველადია და სასიცოცხლო პირობებთან დაკავშირებული, თავიდანვე სწორ სიტყვიერ სიტყვას უნდა დავუკავშიროთ. არ გადატვირთოთ, ისევე, როგორც საკვებ, სიტყვაც ზომიერად უნდა მოვცეთ. გაითვალისწინოთ ბავშვის სურვილები და შესაძლებლობანი.

3. თუ ბავშვს ბავა-ბალში მივაპარებთ, აუცილებლად უნდა გაითვალისწინოთ ენობრივი გრძელ და ის, თუ რა როლი სიტყვიერ სიტყვას უნდა დავუკავშიროთ. გერმანულად გინდა? (ვერკინ გაიძულეს, გარდა საკუთარი ეროვნული სინდისისა). დააუფლე გერმანულ ენას. რუსად გინდა აღზარდო? — ნება თქვენი, იქნებ სხვა გზა არა გაქვთ, ვინ გართმევთ ამის უფლებას,

მაგრამ თუ გინდა საკუთარი ენის შეინახო ადარდო, იმავე ერის ენა უნდა გახადო ცნობიერებისა და აზროვნების სურვილი საკვებად.

იმ შემთხვევაში, თუ მშობლებს (სამხედრო პირებს და სხვ) სხვადასხვაენოვან გარემოში უხდებოდა მოღვაწეობა, უკეთესია დავძინო არ მუშაობდნენ და ბავშვები მონ იყოლიონ იმ დრომდე მანც, სანამ დაბარაკს ინსავლიდნენ (შემდეგ კი, როგორც მფლობარეობა მოითხოვს).

იხე არ გამიჯო, თითქოს სხვა სამტყველო გარემოში აღზრდილი ბავშვი მოზრდილობის მამაპაპურ ენას საფუძვლიანად ვეღარ დასუფლებდა. არა, ის-ნავლის და შვილბა დახვბუ უკეთესად, მაგრამ, როგორც პირუფენბას, როგორც მამულშიშობს, სამამედ რქა იმდენად უზიანდება, რომ ვეღარ ვგუზბა და ვერ

ივგბს მის პოეტურ ნიუანსებსა და მილიან ჰარმონიას.

4. ყველაზე ყურადსაღებია და რთულია სკოლის წინარე და დანტყვევი სკოლის მისწავლით, როდესაც ბავშვი წერა-კითხვას უფუფლებს. სკოლაში შესვლამდე მშობლიური ენის ბგერათა წარმოქმნის თუ არა, აქტივის პროცესი მიიწე უნდა იყოს ფორმირებულ. უამისოდ წერა-კითხვის სწავლება მექანიკურ ხასიათს მიიღებს, ცოდნაც ზემპირობის მოჩვენებით ვხუთ შეინადებება და საერთოდ, გაუძენდება წინაწილების დაუფუფება. ამიტომ ამ პერიოდისათვის, სხვა პრობლემათა შორის, საბავიო როლი ენიტება კორექციონ სწავლებას, ანუ როგორც დიდი საბა ბრძანებს, „დაკლებული საქმის განმართება“. უამისოდ, ე. ი. სუსტი ცნობიერების გამო, ბავშვი სწავლაზე გულს

აყირის, გონებბას ვეღარ განივითრება შესაბამის დონეზე და თანდათან კონფლიქტი მოექცევა ცოდნისმოყვარეობასთან, დაირღვევა ბავშვის პირუფენბა. როგორც რუსთველი გასანავის „გული, გრმნობა და გონება ერთმანეთზედა ჰკიდა“ და მათგან ერთ-ერთის ამოკრება იწვევს სხვათა დაკნინებასაც.

ამრიგად, ნუ დაივიწყებთ, რომ მშობლიური ენისა და მისი მთავარი კომპონენტების დროული და სრულყოფილი დაუფლებას, საერთოდ, ყოველგვარი სწავლის საფუძველთა საფუძველთა.

ს. შაიშმაღლაშვილი, მასწავლებელია დახელოვნების ცენტრალური ინსტიტუტის ლოგოპედიური ცენტრის გამგე.

ქალთა სამართავი

ქველმოქმედი

მთიანი აჭარის გასაჭირი მეტლმარსტებოკამ გაითავისა, ერთ მეტლმარსტებოკამ საქართველო...

სტიქიური უბედურებისაგან დაზარალებული აჭარის მოსახლეობის დასახმარებლად დიდი წვლილი გაიღეს ქალთა სამტყველო.

თბილისის კალინინის რაიონის ქალთა საბჭოს ინიციატივით ფინანსთა სამინისტრომ შეაჯარება და დახმარების ფონდში ჩაირება 1500 მანეთი.

ვაჭრობის სამინისტროს კოლექტივი ჩავიდა აჭარაში, მოინახულა დაზარალებულთა ოჯახებდ, ჩაიტანა საკვები და სამრეწველო საქონელი.

თბილისის კალინინის რაიონის კვებავაჭრობამ დაზარალებულთა ფონდში გადარიცხა 500 მანეთი. აგრეთვე ვაჭრობენ ცეკავაჭრობთან შეთანხმებით შეისყიდონ ტიპური ფინური სახეობი. მათ აჭარლებს გაუფხავენ ტონანხვევარი კარამელი, ნახევარი ტონა სხვადასხვა სახის მამცხვარი და ნახევარი ტონა მარილი.

კალინინის რაიონის საკვების ტრესტმა 500 მანეთის სამრეწველო საქონელი გაუფხავნა დაზარალებულთ, დახმარების ფონდში კი 6500 მანეთი ჩარიცხა.

კომუნალური მეურნეობისა და საყოფაცხოვრებო მომსახურების სამინისტრომ გადაწყვიტა ახალქალაქში აჭარლებისათვის აავგოს 19 საცხოვრებელი სახლი.

პედაგოგიის ინსტიტუტდანი მივლინებულია ზუთკაციანი მედიკოსთა ბრიგადა.

თბილისის ტელეგრაფის მრავალ-

ეროვანმა კოლექტივმა შეაჯარება და მოსახლეობას ჩაუტანა 2500 მანეთი ფული, აგრეთვე ტანსაცმელი და ფეხსაცმელი, დახმარების ფონდში კი 8000 მანეთი ჩარიცხა.

„საქაგრომრეწვის“ მუშაკებმა 15.000 მანეთი გადაირცხეს, ხოლო მთავარი სამმართველოს თანამშრომლებმა 15.805 მანეთი შეიტანეს დახმარების ფონდში.

კავშირგაბმულობის სამინისტრომ გადაწყვიტა წლის ბოლომდე აჭარლებს აუშუროს 5 საცხოვრებელი სახლი, გაისადაც ამდენივე. სამინისტროს თანამშრომლებმა აჭარაში ელექტროკავშირგაბმულობის მოწყობილობათა აღსადგენად გადაუხავენ 100 000 მანეთი.

ცეკავშირში შექმნილია დაზარალებულთა დახმარების შტაბი. დახმარების ფონდში გადაირცხულია 4 440 მანეთი. სპეციალურ ანგარიშზე კი კოოპერატიულ ბანკში გროვდება 140 000 მანეთი, რაც მომზადდება ახალქალაქის რაიონის ერთიანი სოფლის მშენებლობას.

„კავშირგაბმულების“ სამმართველომ დაზარალებულთა დახმარების ფონდში ჩაირცხა 20 000 მანეთი და გადაუხავნა დიდძალი სამრეწველო საქონელი.

საქართველოს კომპარტიის ცენტრალური კომიტეტის გამომცემლობის კოლექტივმა გადარიცხა 5000 მანეთი, ობსერტური ბექედვის ფაბრიკამ კი მოგების ფონდდანი გაილო 500 მან.

ტრესტ „ინემშენმა“ 5000 მანეთი გადაირცხა და ახლაც აგრეობს ფულს. ასევე გროვდება ტანსაცმელი და სამშენებლო მასალა, რომელსაც

თვითონ ჩაუტანენ დაზარალებულებს.

ტრესტ „საქინტურისტ სპეცრემშენში“ ჩატარდა შაბათობა. კოლექტივის მიერ გამოიწვევებულა 60 000 მანეთი მომზადება დაზარალებულებს.

რაიონის სარემონტო-სამშენებლო სამმართველოს კოლექტივმა 2162 მანეთი გაილო დაზარალებულთა დასახმარებლად.

უნივერსალ „თბილისმა“ დაზარალებულთა გაუფხავნა 6000 მანეთის ლირებული სამრეწველო საქონელი.

კალინინის რაიონული საბჭოს აღმასკომის კოლექტივმა დახმარების ფონდში ჩაირცხა 1800 მანეთი. 1500 მანეთი კი გაუფხავნა კარგების მუშაკებლად.

პარტიის კალინინის რაიონული კომიტეტის კოლექტივი აჯარეებს დაზარალებულთათვის ფულს, ტანსაცმელს და კვების პროდუქტებს.

დახმარების განსაკუთრებულ ფორმებს მიმართავს ისტორიის, არქეოლოგიისა და ეთნოგრაფიის ინსტიტუტის კოლექტივი. აქ შეიქმნა და მუშაობს საქველმოქმედო ორგანიზაცია „ჯავახიანი“.

სულ კალინინის რაიონის ორგანიზაციდანი დაზარალებულთა დასახმარებლად გადაირცხულია 200 009 მანეთი.

ქ. თბილისის გელანის პირველი მიკრორაიონის ქალთა საბჭოს თავმჯდომარე ლიდა პერტიათ თავის ქალთა საბჭოს წევრებთან ერთად ჩავიდა აჭარაში. მათ ჩაიტანეს 500 მანეთი და თავიანთი შეკერილი 70 ქაბა.

ქველმოქმედება გრძელდება...

უნივერსიტეტი

ინჟინერი თეოდორე ივ. ჯაბახიშვილის სახე-
ლრის სახელმწიფო უნივერსიტეტის პრორექ-
ტორთან პასტაჟ გოგუაშვიტთან

— ბატონო ვახტანგ! გილოცავთ ახალი სასწავლო წლის დაწყებას. თქვენთან საუბარი ძალიან სასიამოვნოა ჩვენთვის; თქვენ ყველა სტუდენტისათვის დიდად პატივსაცემი და უახლოესი პიროვნება ბრძანდებით. თქვენ ყოველთვის გვირდით ელექტრონულ საზღვარდობას, ყველაზე მძიმე მომენტებში — მითინგებზე თუ დემონსტრაციებზე — თქვენი სიდინჯით, ცხოვრებისეული გამოცდილებით აწონასწორებდით მათ ემოციურობას, სიფიცეს. ახალგაზრდები, რომლებიც ამ დიდი ტაძრის კედლებში სუნთქავენ, კეთილმეგობრად გთვლიან და კვლავ გიგულეებენ ერთგულ მრჩეველად.

ბატონო ვახტანგ! რესპუბლიკის უმაღლეს სასწავლებლებში და კერძოდ, უნივერსიტეტში მოულოდ-

ნელი სიახლეა. იმ დროს, როცა მისაღებ აბიტურიენტთა რიცხვი წელს ყველგან შეზღუდული იყო და ეს კი თავისთავად იწვევდა დიდ კონკურსს, გამოცდების ჩათავეების შემდეგ მოხდა მოულოდნელი რამ: ყველა აბიტურიენტი, ვინც გამოცდებზე არ ჩაიჭრა, სტუდენტი გახდა.

არა და, რამდენმა შეიკავა თავი კონკურსში მონაწილეობისაგან! რამდენმა მიატოვა გამოცდები, როცა პირველ საგანში სამიანი მიიღო! ამგვარად, ახალგაზრდების დიდი არმია გულდასწყვეტილი დარჩა. უარეს დღეში არიან მათი მშობლები.

გთხოვთ განვიმარტოთ, რამ გამოიწვია ასეთი გადაწყვეტილების მიღება და ისიც გამოცდების შემდეგ? რა მიზანი ისახავს იგი

და განმეორდება თუ არა მომავალში?

— ეს გადაწყვეტილება ჩვენგან არ მომდინარეობს. იგი საქართველოს კომპარტიის ცენტრალურმა კომიტეტმა მიიღო და მას საფუძვლად კაცთმოყვარეობა, აღმათურთი მხარე უდევს. ამ გადაწყვეტილებას ერთგვარი ექსპერიმენტული შეიძლება ეწოდოს. ვინც მისაღებ გამოცდებზე არ ჩაიჭრა, დაე, მანაც ისწავლოს დაუსწრებლად, ან სალამოს დასწრებულზე. რაც მეტი განათლებული აღამიანი ეყოლება საქართველოს, მით უკეთესი. წინასწარ ვერ გეტყვით, განმეორდება თუ არა წლებიანდელი მაგალითი მომავალში. ალბათ, ამას მისი შედეგი განსაზღვრავს.

მე მიმაჩნია, რომ ღრთა შეიცვა-

ლოს მისაღები გამოცდების ჩაბარების ტრადიციული წესი. სერიაზული გადასვლა სჭირდება პედაგოგებს, მავალითად, ქართულ ენასა და ლიტერატურაში. წერითი სამუშაოებში მეტი ყურადღება უნდა მიექცეს აზროვნებით მხარის. საერთოდ, უნივერსიტეტში უნდა გატარდეს ისეთი პერიოდები, რომლებიც გამოიცხავს ხათრის ვაწყების სამუშაოსას.

— არის აზრი, რომ თითქმის ჩარიცხული სწავლის ხტუნვები გადაიხიან სწავლის ფულს? რამდენად ახლოს არის ეს აზრი ჭეშმარიტებასთან?

— უნივერსიტეტი აბირება სამეურნეო ანგარიშზე გადასვლის, მაგრამ ამისათვის ჭეშმარიტობით მზად არა ვართ. სამეურნეო ანგარიშზე გადასვლა გამოიწვევს იმას, რომ ვინც ექნება ეკონომიკური შესაძლებლობა, ის ჩარიცხება და გადაიხდის ფულს, მაშინ ალბათ დასაშვებია იქნება ერთდროულად როგორც საბიუჯეტო ფონდი, ისე სამეურნეო ანგარიში. ჭეშმარიტობით სწავლის ფულს გადახდა არ მოხდება. საღამოს დასწრებულისა და დაუსწრებლის სტუდენტები იმით „ზარალიდებიან“, რომ სტიპენდიას ვერ მიიღებენ. ვინც კარგად ისწავლის, შესაძლებელი იქნება მისი გადაყვანა დღის ფულსტუტზე. ვინც ვერ შეძლებს სწავლას, ის თავისთავად გაიჩნება.

ზემოთ ვახსენეთ სწავლის გადასახადი, რაც ალბათ, სამეურნეო ანგარიშში მოწყვება შეეძლება. განა ჩველას შეეძლება ფულის გადახდა? რა თქმა უნდა, არა, მაგრამ მათაც მივღებთ. და თუ ისინი კარგად ისწავლიან, შეიძლება სტიპენდიაც დაიმსახურონ.

— ხომ არ გამოიწვევს წლივანდელი უქსებიმენტო სუსტი სპეციალისტების რიცხვის ზრდას? არა და, ახლა ჩვენს რესპუბლიკას რა რაგად სჭირდება ჭეშმარიტად მაღალი დონის, თავისი საქმის კარგი მკოდენ მოქალაქეები?

— სწავლის გაუფასურების საშიშროება რომ არ შეიქმნას, გვეყოლება სათანადო კომისიები, რომლებიც ჩაიბარებენ გამოცდებს სესიების დროს. გარდა ამისა, განხორციელდება სრული საჯაროობა, სტუდენტები მოისმენენ თავიანთი ამხანაგის პასუხს. დაუსწრებელი სწავლების სტუდენტმა იმ 30 კალენდარულ დღეში, როცა მას მოუწევს უნივერსიტეტში სიარული, ლექციებზე უნდა მოისმინოს და გამოცდებზე უნდა ჩააბაროს. კიდევ ვიმეორებ, საუკეთესო სტუდენტი დღის დასწრებულზე გადავა.

სწავლების ხარისხის ასამაღლებლად ბევრ ღონისძიებას განვახორციელებთ; ჩვენი პროფესორები, რომლებსაც ხშირად უწევთ საზღვარგარეთ ყოფნა, გაფორმებული არიან კარგად გაეცნონ იქაური სწავლების წესს, გაითავალისწინონ ყველა ანაირი მთვლელობა და აქედან გამომდინარე შეიმუშაონ მთვლელობის უნივერსიტეტისათვის. აღიარებულა, რომ უტყობოში სწავლას ის, ვისაც ცოდნის მიღება უნდა, ჩვევთან მთლად ასე არ არის—აქ ბევრი ახალგაზრდა მხოლოდ დიპლომის მიღებითაა დაინტერესებული.

განა ბევრი გეყავს ისეთი სტუდენტი, რომელიც კურსის დამთავრებისას ბიბლიოთეკაში აღაშვს? და ალბათ დადგება დრო, როცა ჩვენთანაც მხოლოდ სწავლისთვის მოვლენ, ეს მაშინ, როცა აღმანებნი გახსნიან კერძო რესტორანს ან სასტუმროს, ისინი დაკავებული იქნებიან თავიანთი საქმიანობით და დიპლომს აღარ გამოეკიდებიან. მაშინ, ალბათ, არც ამდენი ხალხი არ მოვაწყვდება.

სწავლების ხარისხი დიდად არის დამოკიდებული ლექტორზე. მაღალკვალიფიკაციანი ლექტორი ყოველთვის ფასდება და დაფასდება. როცა სტუდენტი სწავლის ფულს გადაიხდის, მაშინ ის ლექტორსაც დაიჩივს, თვით ვალაწყებულს, ვის ჭგუფში იმეცადინოს. უსტრუქტორი კი თანდათან დაკარგავს სტუდენტებს...

რადან ქალთა ჟურნალიდან ბრძანდებით, ერთი საიდუმლო მინდა გავხიზლოთ. არის იდეა, რომ მომავალში შეიძლება უნივერსიტეტთან გაიხსნას კეთილშობილ ქალთა სასწავლებელი, სადაც საღამოს საათებში ისწავლიან ქართველი გოგონები, ახალგაზრდა დედები. ამ სასწავლებელს არ ექნება უნივერსიტეტზე ხალხები უფლებამოსილება, მეცადინეობა ჩვეულებრივი პროგრამით წარიბორება, ისე, როგორც უნივერსიტეტში... და ვფიქრობ, ამ სასწავლებელს უნივერსიტეტთან

შედარებით გარკვეული უპირატესობაც ექნება.

— ბატონო ვახტანგ წულს, როგორ თქვენ აღნიშნეთ, 1600 სტუდენტი მიიღებ დამატებით. ხომ არ წარმოიქმნება გაჭირვება აუდიტორიებისა და საერთო საცხოვრებლის ბინების სიმცირის გამო?

— ჩვენ ამაზეც ვფიქრობთ. გადაწყვეტილი გვაქვს იჯარით ავიღოთ ერთი კარგი შენობა, სადაც ლექციები ჩატარდება. შევძლებთ საცხოვრებელი ბინებითაც უზრუნველყოთ ჩვენი სტუდენტები. რაკ საღამოს და დაუსწრებელ სწავლებაზე ჩარიცხული 1600 სტუდენტი ვახსენეთ, მინდა განვიმარტოთ: აქედან 400 სტუდენტი სხვადასხვა გარემოებათა გათვალისწინებით მივიღებთ. ესენი არიან ნაწილობრივ გამსწვლელი ქულის მქონე აბიტურენტები, სტიქიით დაზარალებულ აჯარულთა და სვანთა ოჯახის შვილები, მრავალშვილიანი ახალგაზრდა დედები, სპორტსმენები, ინვალიდები. ვფიქრობ, არ გვიმტყუნებენ, გამართლებენ ჩვეს ნილადა.

— როგორი პოზიცია უჭირავს უნივერსიტეტს სოხუმის ფილალის მიმართ?

— სოხუმის ფილიალში მისაღები გამოცდები ჩატარდება. იქ სწავლის მსურველი ბევრია. თანდათანობით, როცა ყველაფერი დაწყნარდება, როცა დანაშაუვ ექსტრემისტები საკადრისად დაისჯებიან, სწავლის ნორმალური პირობებიც იქნება.

— არის აზრი, რომ საქართველოს მომავლისათვის აუცილებელია გაიხსნას უმაღლესი სასწავლებლების ფილიალები სხვადასხვა ქალაქებში. ამის შესახებ რას გვეტყვი?

— ეს ძალიან კარგი ჩანაფიქრია. ერთი ფილიალი გახსნას მესხეთ-ჯავახეთში, კერძოდ, ახალციხეში გაიბრებთ, ზოგჯერ ინსტიტუტისა და სასოფლო-სამეურნეო ინსტიტუტის მონაწილეობით. აბრეკით ლექტორი არ იტყვის უარს წესიერად. ერთი თვე ჩავიდეს მესხეთში უსასყიდლოდაც კი. მაგარა ჩვენ მაინც კარგ მატერიალურ ანაზღაურებას შევთავაზებთ.

— გისურვებთ ყველა სიკეთეს იმისათვის, რომ ღრისუფლად გაგაწვიოთ თქვენი ჭკაანი ქართველი ახალგაზრდობის აღზრდისთვის.

იჭარა სანარდო სახეი სებზე

ს აკარეჯოს რაიონის სოფელ კაკაბეთის „ნითელი ოქტომბრის“ სახელობის კოლმეურნეობაში იჯარამ არსებობის მცირე დროში უკვე დაამტკიცა თავისი უპირატესობა. წლების მანძილზე „აქილევსის ქუსლად“ რჩებოდა მოსავლიანობისა და პირუტყვის პროდუქტიულობის ზრდის რეზერვების სრული ამოქმედების საკითხი. თითქოს ყველაფერი კეთდებოდა იმისათვის, რომ მცირე დანახარჯებით უხვი მოსავალი მიეღოთ — გაუზარდეთ პეკტარზე პურის, ქერისა და სხვა მარცვლეულის რაოდენობა, აემალღებინათ პირუტყვის პროდუქტიულობა. საქმე კი ადგილიდან არ იძურება. ვგებები სრულდებოდა, მაგრამ მარტო ეს როდი იყო საკმარისი — მიწა და პირუტყვი სრულად ვერ ავლენდნენ თავიანთ შესაძლებლობებს.

ბერი ხედავდა, რომ შრომის არსებული მოძველებული ფორმა ხელს უშლიდა საბოლოო შედეგებისათვის ბრძოლას. სანარდოს დონეზე მართვის ეკონომიკური მექანიზმი — „მუშა-ბრჯავა-მეურნეობა“ მუშაობაში ფერხდებოდა. მუშამ და საეკონომიკურ ბრძოლას მინის ბატონ-პატრონად ვერ იგრძნეს თავი. ადამიანებს კი სურთ იყვნენ მდგომარეობის მეუღლე. ყოველივე ამან ძალზე დააფიქრა პარტიის რაიონული კომიტეტი და აქედან დაიწყო სიახლეზე ფიქრი. საქართველოს სსრ მეცნიერებათა აკადემიის ეკონომიკისა და საპრობლემის ინსტიტუტიდან მოიწვიეს მეცნიერები და შესთავაზეს ქვეყნის

მონივრე მეურნეობების მსგავსად ადგილობრივი ბუნებრივი ეკონომიკური პირობების გათვალისწინებით საკარეჯოს რაიონშიც შეექმნათ და დავხვეწათ სანარდო მეთოდის მუშაობის მოდელი. ამ საქმის პიონერად კაკაბეთის „ნითელი ოქტომბრის“ სახელობის კოლმეურნეობა მოგვევლინა.

საკითხის შესწავლით ირკვევა, რომ იჯარის დანერგვამდე კოლმეურნეობის მექროსეობის ფერმის შედეგები ძალზე სავეალალო იყო. მაგალითად, 1987 წელს მექროსეობის ფერმაში სულადობის გეგმა 65 პროცენტით, წონამატი — 50, ნამატის მიღება — 55 პროცენტით შესრულდა. ფერმამ სამეურნეო წელიწადი 82 ათასი მანეთის ზარალით დაამთავრა. შედეგი დამაფიქრებელი ვახდა.

კოლმეურნეობის სხვა სანარდოო ქვედანაყოფებთან ერთად მექროსეობის ფერმის მწველავმა მარიამ გულაღაშვილმაც გააუბა და მთელი ფერმა ოჯახური იჯარით აიღო. ამის თაობაზე კოლმეურნეობის გამგებობასთან დადეს ხელშეკრულება. მასში მარტვიად და გასაგებად დასახულია ბრიგადის ამოცანები და მათი შესრულების შესაძლებლობანი.

ოჯახური სანარდო ქვედანაყოფი თორმეტი კაცისაგან შედგება. აქედან შვიდი — ერთი ოჯახის წევრია, სხვები ახლო ნათესავეები არიან; მოიჯარებენ მეურნეობისაგან სადგამო-სააღრიცხვო ფასების მიხედვით ყიდულობენ საკვებს, მდივანენტებს, ისტუმრებენ ტრანსპორტისა და ტექნიკის მომსახურების, ელექტროენერ-

გიისა და შენობის ამორტიზაციის ხარჯებს.

კოლმეურნეობა საანგარიშსწორებო ფასებით საიჯარო ქვედანაყოფიდან ერთ ცენტნერ მსხვილფეხა რქიანი პირუტყვის წონამატს 250 მანეთად ყიდულობს, ცენტნერ რძეს — 35, ხბოს — 53 მანეთად.

საბოლოო ანგარიშსწორება წლის მინურულს ხორციელდება, როდესაც შრომის შედეგები საბოლოოდ ჯამდება. წლის დამლევამდე კი ყოველთვიურად იღებენ ავანსს, რომელიც განისაზღვრება ერთიანი განანესის მიხედვით, მათ მიერ წარმოებულ პროდუქციის მოცულობაზე. კოლმეურნეობაში მოქმედი საანგარიშსწორებო ფასების გადამრავლებით.

იჯარით მუშაობის მეორე წელა როგორც ყველა სიახლის, ისე ამ მეთოდის ათვისებაც ჭირს. მისი მექანიზმის საბოლოო გამართულობაზე მსჯელობა ჯერჯერობით ნაადრეობა, მაგრამ მისი უპირატესობა უკვე ნათლად იგრძნობა. მაგალითად, იჯარის დანერგვამ ფერმიდან გამოაიკისუფლა ხუთი კაცი. ბოლო შედეგების მიხედვით თუ ვინაშეღებთ ერთი ფერის საშუალო წველადამა გაიზარდა 1212-ად 1794 კილოგრამამდე, ანუ 582 კილოგრამით. ცენტნერი რძის თვითღირებულმა შემცირდა 8 მანეთითა და 36 კაპიტი. 100 პროზაზე მიღებული ხბორების რაოდენობა 50-ად 62 სულამდე გაიზარდა. იჯარით მუშაობამ საკვების ხარჯვა მნიშვნელოვნად შეამცირა.

იჯარით მუშაობის წლებადმდე წელს, საიჯარო ქვედანაყოფის თითოეულმა წევრმა 1983 წლის შესაბამის ფასების მიხედ-

დვით 7117 მანეთის სოფლის მეურნეობის პროდუქცია ანარმოა. ზარმან შრომის ანახლარების სახით თითოეულმა ნეურმა 1660 მანეთი მიიღო.

შიდასამეურნეო ფასების მეშვეობით კომეურნეობა ყოველწლიურად ცდილობს, რომ მოიჯარეები პროდუქციის წარმოების გადიდებით წაახალისონ. მაგალითად, რაც შემთხვევაში პირუტყვის ნონამატზე დანერგული სახელმკერულეო ფასი მაღალია და სახელმწიფო შესყიდვის ფასსაც კი აღემატება. ერთი შეხედვით ისეთი სურათი იქმნება, თითქმის ასეთი ფასი მოიჯარეებისათვის მეტად ხელსაყრელია. სინამდვილეში კი ნონამატის სახელმკერულეო ფასი დაბალია და რეალიზაციას არ შეესაბამება იმიტომ, რომ კომეურნეობისაგან არნადტორები ცენტრნეოთვას ქვეს მანეთად ყიდულობენ, ნამჯას — 3, სილოსს — 4, სენასუ — 4 მანეთად. კომბინირებულ საკვებს თუ ყიდულობდნენ 12 კაიკად, ახლა — 18 კაიკის იხდენ, საკვებზე სავეტეგემო სანავარშნორებში ფასების ძალადი ოდნე, ცხადია, სახელმკერულეო ფასის გადიდებასაც იწვევს.

არნადტორებმა კარვად იციან, რომ მათი საერთო შემოსავალი ეს არის პროდუქციის ღირებულებასა და მის წარმოებაზე განვულ დანახარჯებს შორის სხვაობა. ამიტომაც ყველაფერს კაიკობით ითვლიან; ვთქვათ, დღეს ფურეგმა ბოლომდე არ ქვამს სენაფი, ეს იმას ნიშნავს, რომ საკვები ხვალ ცოტად უნდა მისცენ, ანდა, ბუღალჯორი იჯარით აიღეს ერთი დღით, ტრაქტორისტს ერთ დღეზე მეტ სამუშევარს არაინ გამოუწერს.

საყოფარი წარმოების საკვებით უზრუნველყოფის პირობებში, როდესაც დაღინტრესდით და საფუძვლიანად გაკანალიზებით, თუ რა იყო მემროხეობის პროდუქციის წარმოების გაძვირების მოხეზი, გამორკვა, რომ ამის თავი და თავი მოსახურების სფერო, კერძოდ ავტორანსპორტის დიდი დანახარჯები ყოფილა. მაგალითად, კაკებთიდან ათი ბიღონი რძე საეარეფოს რძის ქარხანაზე რომ წავლდით, ზოგჯერ მძლოლი ორი ავტომობილსათი ანახლარების — 5 მანეთის ნაცვლად, საჯურის ფურეგლებში 30 — ტონა კილომეტრს უწევდა და და ფერმიდან 10 მანეთი მიჰქონდა.

ერთი სიტყვით, იჯარამდე იოლი იყო სახელმწიფოს ზარჯით ხელგაშლილი ცხოვრება. ახლა? — ყველაფერს ანგარიშს უწვევს, ამას წინათ ზოოტექნიკოსმა ფერმაში ლამით შემოიარა. შუქი რომ არ ენთო, იფიქრა, ალბათ, სინათლე კვლევა გამოართოო. სინამდვილეში პირუტყვის მოსყიდვისა და ელექტროენერჯის მომჭარნეობით ზარჯვის მიზნით, მოიჯარეები ლამე სინათლეს აქრობენ, მას მხოლოდ აუცილებლობის შემთხვევაში რთავენ. რას იხამ, იჯარას წერილმანების ანგარიშის უყვარს.

თმანგი ქაპიტარბმ, ეკონომიკის მეცნიერებათა კანდიდატი.

ქუცნა ამირეჯობის სახე ნაბახტევის ეკლესიაში

გიორგი ლოგაძანიძე

ვით წარტობობის ცივი სადგომი, ქუცნა, ფრესკაზე ხარ დაწერილი და მოლოდინით ხვალისდღეს უცდი, ხვალისდღეს უცდი განაწენივით.

ხვალ მოვლენ, მოვლენ და ნაიღებენ ბედნიერების დაად სახებას და გული გტკივა, რომ სიყვარულიც თუმერ ყოფილა ხელშესახები.

ხვალ მოვლენ, სოფელს ააოხრებენ, ძარცვა-რბევებში ვინ გაევიწროო, არ გეშელება ჰარამხანისთვის ლამაზი ცოლი, ამირეჯობი!

ეს ღამეც ასე ჩამოილია, სვედას სასახლე ისევ დაქორა. და სიყვარულის დაკარგვის შიშით ფეხზე წამოიდა ქუცნა ბაქონი.

ჩამოიფრთხა ნუქი ხალათი, ზეჯას კი თეთრი მთვარე აკლდება ნეტა მას, ვისაც არ უნდააღებებს ცოლი და ურჯით ზედ დააჯიღებდა.

ვით მარტობობის ცივი სადგომი, ქუცნა, ფრესკაზე ხარ დაწერილი და მოლოდინით ხვალისდღეს უცდი, ხვალისდღეს უცდი განაწენივით.

თუ სიყვარულის განაწენისთვის ყველას მყავს თავის მფეუ სარიდან, მე მსურს გაევიგო, უმტიკინეულოდ ვინ შემოვიდა ღია კარიდან.

გვირგვინად მადგას ეს აღსარება, რადგან ტყივილის მფეუ მე ვარ, ვის — გულცივობა დახშულ კარების, ვის, კიდევ, ღია კარების მტვერეა...

მარტია. * * *
ბაღში ამოსულა წარცისი.
წემოა წამოვიდა;
— შეცვიდეთ, ქალბატონო?
— არც ისე!
— მოდით მოვახურებთ
მზეგების მანტიას,
რას იხამთ, ქალბატონო,
მარტია!
წემოა წამოვიდა.
ბაღში ამოსულა წარცისი.

ჯარჯი

გასრულდა სოფლის ამო გარჯა, რადგან დღეები გახდა იაფი, ხვალ მუყყევა ქიხუხებს ჯარჯი, მზით დაღლილ ჩოხას მზეზე მიაფენს.

მიდის ჩვეულად, ვით გრძელ ბილიეებს უწინდელივით ადღვირი ადინოს, რომ მისი შიშით და მოქალაქეებით მყრალ ბუნაგებში თრთოღეს ნადირი.

არც ვინ დაუშლის — „შეილო, ნუ მიხედა!“ არც ვინ შეაწეს სიტყვას აწონილს. თვალწინდელი კლდე უყვართ ჯიხვებს, თეთრად აწთია ჯიხვთა ნაწოლი.

გასრულდა სოფლის ამო გარჯა, რადგან დღეები გახდა იაფი, ხვალ მუყყევა ჯიხურებს ჯარჯი, მზით დაღლილ ჩოხას მზეზე მიაფენს.

ნორჩი მსოფლიო ჩემპიონი

დიანა ღარჩია

ინტერვიუ წინა გოგონებადამცემთან

აუთრომ-რიკოში გამართულ მოხარულ შობაღადავთან მსოფლიო ჩემპიონაზში პარტიკულმა გოგონებმა დიდ წარმატებას მიაღწიეს. ამის შესახებ რედაქციაში სასაუბროდ მოვიწვიეთ წინა გავჩინდაშვილი, რომელიც იმ ჩემპეჯუგუს ახლდა.

— პუერტო-რიკოში პირველად იყავით, როგორი შთაბეჭდილება დაგარჩათ?

— იგი საკურორტო ადგილია. თავისი ბუნებით კარგ შთაბეჭდილებას სტოვებს. მგარამ მოჭადრაკეთა მომსახურება არ იყო სათანადო დონეზე.

— ჩვენ გავგახარა ცნობამ, რომ მსოფლიო ჩემპიონის წოდება თორმეტწლიან გოგონებს შორის მოიპოვა ბათუმელმა მოსწავლემ დიანა ღარჩიამ. როგორ მიაღწია მან ასეთ წარმატებას?

— ამ ჩემპიონატზე მისი მთავარი კონკურენტები იყვნენ ბულგარელი, პოლონელი და რუმინელი მოჭადრაკეები. მათ შორის ყველაზე ძლიერი დიანა იყო. მან ერთი ტურით ადრე მოიპოვა ჩემპიონის ტიტული. დიანა 12 წლისაა. იგი ბათუმის 23-ნაშუალო სკოლის მე-5 კლასის მოსწავლეა. მეცადინეობს პიონერთა და მოსწავლეთა პარკთან არსებულ კლუბში. მისი მწვრთნელია სპორტის ოსტატი გურამ ქანტურია. დიანას წარმატება უთუოდ განაპირობა მისმა ინდივიდუალურმა თვისებებმა: თამაშობს ძალიან სწრაფად, აზროვნებს სწრაფად, აქვს დიდი

ნებისყოფა. ჩვენ მისი სახით პერსპექტიული ქართველი მოჭადრაკე გვეზრდება.

— დანარჩენ ქართველ მოჭადრაკე გოგონებზე რას იტყვით?

— თექვსმეტწლიანებში მეორე ადგილი დაიკავა თბილისელმა თეა ლანჩავამ, რომლის მწვრთნელიც მე ვახლავართ. ადრე მან თოთხმეტწლიანებში მოიპოვა ჩემპიონის წოდება, რამაც განაპირობა წელს საქართველოდან ამ ასაკის ორი მოჭადრაკის გაგზავნა: მეორე ვახლდათ ქუთაისელი სოფიკო ნიკოლაძე. თეა ლანჩავას ძალიან ძლიერი კონკურენტი ჰყავდა საერთაშორისო სპორტის ოსტატ დობროვსკაიას სახით. პირველი ადგილი თექვსმეტწლიანებში პოლონელმა დობროვსკაიამ აიღო, რომელმაც 10 შესაძლებლობიდან 9 ქულა დააგროვა. მას ნახევარი ქულით ჩამორჩა თბილისელი თეა ლანჩავა, რომელმაც დამსახურებულად დაიკავა მეორე ადგილი. მე-3, მე-4 ადგილები გაინაწილეს ქუთაისელმა სოფიკო ნიკოლაძემ და ბულგარელმა მოჭადრაკემ. თეა ლანჩავა თექვსმეტწლიანებში ყველაზე უმცროსი იყო, მისმა წარმატებამ განაპირობა ის, რომ მას

უფლება აქვს მომავალ წელსაც ამავე ასაკში გამოვიდეს. თვრამეტწლიანებში მონაწილეობდა თბილისელი ნანა ჯანჭღავა. ჩემპიონატში მან წარუმატებლად ითამაშა და მეექვსე ადგილს დასჯერდა. მისმა მწვრთნელმა ეს ფაქტი მოჭადრაკის გადართობით ახსნა.

— როგორ უყურებენ საკავშირო სპორტსაკომი და საკავშირო ჭადრაკის სამმართველო თორმეტწლიანთა მონაწილეთას მსოფლიო პირველობაში?

— ჯერჯერობით უარყოფითად ეკიდებიან ამ ასაკის მოჭადრაკეთა თამაშს. ძირითადად ეს ბოტკინიკის აზრია. მე კი მიმაჩნია, რომ სრულიად დასაშვებია თორმეტწლიანების გამოსვლა მსოფლიო ჩემპიონატებში, როგორც ამას ახორციელებენ სხვა ქვეყნები.

— როგორია თქვენი, როგორც მოჭადრაკის გემგები მომავალში?

— დეკემბერში მივემგზავრები ესპანეთში ვაჟთა შორის მსოფლიოს თასის გათამაშებაში მონაწილეობის მისაღებად.

— გისურვებთ წარმატებას!

ესაუბრა თამარ ნინიძე

დრო

მატყარი კარლ ფაქულია

მოთხრობა

მეოთხე სართულამდე ლიფტით ავიდა. გული საშინლად უცემდა, ფეხები უკან რჩებოდა, მაგრამ რადგან ერთხელ გადაწყვიტა, დაბრუნება აღარ ღირდა. ცოტა ხანს კართან შეიცადა, ღრმად ამოისუნთქა და თითი დააჭირა ზარის ლილავს. ზარი ჩიტივით აფლურტულდა. „ოპო“, ესეც შეუქენია? “ გველიმა და უცებ დაუბრუნდა ძველი სიძულიელი იმ კაცის მიმართ, ვისთანაც ახლა სტუმრად მიდიოდა. ისევ უკან დახევა მოუნდა, მაგრამ კარი უკვე გაიღო და გურამის დედის პირისპირ აღმოჩნდა. ქალი თან სველ ხელებს იმპრავლებდა, თან შუბლზე წაკრულ ხილაბანდს ისწორებდა. ირამს დანახვაზე შეცბუნდა, დაიბნა კიდევ, მერე აფორიაქდა.

— შეილო, — ნამოსცდა უმწიოდ, — სადა ხარ დაკარგული? შემოდი, შემოდი...

ირმამ საცოდავი სახე მიიღო. არ მოელოდა გურამის დედასთან შეხვედრას. მხრებში აინურა და უთაგებოლად ალულულდა.

— მე... მე...
დაისახლისმა ხმაურით მიხურა კარი.
— გურამი სადაც არის გამოჩნდება, არსადაც არ გაგიშვებ, მეც ახლავე მოვალ, უკანასკნელ პერანგს გაავლებ და...
ირმა გაუბედავად წამოვიდა. სააბაზანოს გვერდი აუქცია და ოთახის შუაგულში შედგა. მერე გაფაციცებით მოათვალიერა იქაურობა. ყველაფერი ძველებურად გამოიყურებოდა, მოვილი სა-მუზეუმო ოთახს ჰგავდა. თითქოს ყველა ექსპონატი გაიტანეს და მხოლოდ სივარდიელ დარჩაო.

ქვედა სართულიდან პიანინოს ხმა ამოდიოდა. ეტყობოდა, ბავშვი სწავლობდა დაკვრას. კლავიშები ხან აფრიალდებოდნენ, ხან მიჩრმუდებოდნენ. მწარედ შეეკუმშა გული: „ნეტავ, რისთვის მოვიდიოდი? ძველი განცდების აღსადგენად? თუ ცნობისმოყვარეობა მაიძულებდა, გამეგო, რა დარჩა ამ კედლებს შორის!..

— გაიფიქრა და თვალები უნებურად წიგნის თაროებისაკენ გაქცა. ისევ ისე, უცვლელად ჩამწკრივებული ყდები მოჩანდა: ენციკლოპედიები, სქელო, შავ-შავი ტომეულები, მხატვრული ალბომები... ირმა მიუახლოვდა და წიგნის ყდაზე მიყვებულ ფოტოსურათს დააკვირდა. გურამი იყო ყადაღებული უცნობ მამაკაცებთან და მანდილოსნებთან ერთად. მანდილოსნებიდან

უკვე სახელმწიფოები, მსოფლიო პოეტი ქალი იცნო. გურამიც მის გვერდში იდგა. კოთბი შემთხვევით, მაგრამ მინც საკანგებობა, თვალის საცემად... ეს განზრახვა სახეზე ტექსტობდა. ცოცხლად, რადიკალირად გამომწვევადაც იყურებოდა. შემწეული ჰქონდა, ცხოვრებამაც ასეთი იყო. მუშად ცდილობდა თვალბი გახსნარბა მისთვისთვისის, სახეზე ღირსული, ნოვოლოსოფოსო გამომეტყველება შეენარწუნებინა, მაგრამ იმიტომ ეს არა, რომ მართლა გულწრფელი და პირდაპირი კაცი იყო, უნარად, პირფირ აღ უნარად, ნეტანის ცხვირით გვერდით წერილფება მტაცებელს, უფრო სწორად, სინდოფალას ჰყავდა.

საინდფო ნოტიო სოში დაჰქროლა. ოთახის ერთი კარი აივანზე გაიღოდა და ღიად დაეტოვებინათ. მრავალსართულიანი სახლის მიღმა, კუს ტახის მიდამოები და მწვანე ღერობები მოჩანდა. შორიდან ხუბულახალი გამომყურებოდა საზღვაო გზის შერბილა. შეფოთლოლ აღვის ხეებში გამჭვრავლ რიდესავით დაფლოთლო ცა და ჩამავალი მზის მოოქროვილი სინათლე იბლანდებოდა.

იქვე უფო და უფრო ნაუღადა ხსიათი. რამდენჯერ მდგარა, ამ სა აივანზე და შორულა მისი ამოთიერიღული მწვერვალბისათვის უხერხია. მაშინ სხვაგვარი ცევა უდმილით არ ხედებოდა ის მწვანე ფერადი და იღლის ბუჩქებში მოფენილი გორაკებიც. ცაც ეს სხვანაირი უმუცს ასხედებდა. ირმას გული მოეწონა. „წარსული, ამჟამო, მომავალი, აბა, რა ყრია ადამიანო, თვინ დავცავ ცი არ შეუძლია არასასიამოვნო მოგონებებისაგან... სახეზე აიფარა ხელბი. როგორც სხვა დროს, ამ სახელში შემოსვლისას, ახლაც გაქცევა მოუნდა, მაგრამ ყოველთვის რაღაც ძალა ბოჭებდა, აჩერებდა. ადრე ამ გრძობას ვერც კაცის მაცდუნებელი აღერსითა და ვერც მასთან სახალისო სურვილით ხსნიდა, რაღაც საოცარი დაქვემდებარება იყრობდა ხოლმე, გადატანილი ღღის სიძიმე ამ ოთახში მხრებზე ტვირთად აწებობდა, როცა ხავერდის რბილ, ცისფერ სავარდში ჩაუშვებოდა, ძლიერ ეძვოდა. კაცს რომ ევერებოდა, მაშინვე მომთხროთიო სინაზე ვეფლებოდა, ეცემებოდა, რომ გურამის თამაშრევედა ძილის, დაღლილობის და მარტოხელა ადამიანის დაგრძობინებულ სურნელს.

ქვედა სარკულიდან ისევ იმძლვარა ბიანიროს აკორდებმა. ირმამ სახიდან ხელბი ჩამოიღო და თვალბი გაახილა. მერე ისევ დახუჭა, გაახილა და აქედლთან მიღმელო მაგაღებელ გაუსტებდა მზერა. ახლავა შენიშნა სიცარიელე. მხოლოდ უკვდავის თავსული დამწყვეტული ყვითელი თიხის ღარნაკი იდგა ძველბურთად. ბრძნული გამონათქვამებით ავსებული საერთო რვეულით ავლავებინათ, საძულელი ნივანებზე თვალსაჩინოდ, თვეობით რომ ელვავა მაგაღაზე, ავბარებინათ. ირმას გაახსენდა თვითოეული მათგანის თავფურცელი ბეჭდურით მიწერილი ინიციალები და. და მასაც ეს ინიციალები ამოკრებდა, თორცე ნივანება რა დაუშვებს? მათი პატრონი ნაკითხი, განათლებული, დამოუკიდებელი ხასიათის ქალბატონი ბრძანდებოდა და ვარჯვეული წვლილი შექონდა მეგობარი მამაკაცის სულიერი მალბლებამა.

— „ღმერთო ჩემო!“ — ირმამ კინაღად ტამი შემოჰკრა, „ნივანებზე ალაბო ჩემს ჯიბრზე თხოვლობდა, თორცე მე ხომ ვიცი, ერთი სტროქონიც არ ეწენება ნაკითხული...“ მაგიდისკენ განიხია, თიხის ღარნაკს გვერდით მოფარებულ საათს თვლიდა დადგა და კინაღად წამოიყვინა: „ეს ხომ ის მალბიძარაა, დაბადების დღეზე რომ ვარჯექ, თუმცა...“

საათი შეტარდა-შემოატარა და ჩაფიცდა, — „არა, არა, ის არ არის, ამას ცოფრებობტი სხვანაირი აქვს.“ — მკვირდა დაუბნებდა. გული თთვექ ჩაეშვა და თითქოს ძაფი განყდა. ახლავა იგრნო მთელი სცხადობი, რომ მართლა დამთავრებულყო ვეღლაფერი. ამ კაცის ხასიათი და ქცევაში, თუ ეს რამე მოიძებნებოდა შეუვარებული ქალისთვის მიმზიდველი და სანინტრესო, მთლიანად აინოურულიყო... შესარგებელი არაფერი ჰქონდა, ამ მოსვლიანად არაფერი ჰქონდა მოვედელი. პირიქით,

მუხუშმისებურმა სიცარიელემ იმატა და სივრცე ნათლად მთარინა.

საწინებლმა სასწორკვეთილებამ შეიპყრო. ისევ მოუნდა გაქცევა, შემტრიალდა კიდევ, მაგრამ ახლა კარის კოთხეში მიუდებულმა ძველი კარდიდან ამოღებულმა სარკემ შეაერთო. შგ მთელი ტანით ჩანდა ადამიანი. ირმას გაახსენდა, რომ მისი პატრონისთვის ის წარმოადგენდა ერთადერთ ავლადიღებას. ნარკითხილი საკუთარ თავზე შეუვარებული კაცი საათობით იდგასარკის წინ და თითოეული თმის ღერს საგულდაგულად ისწორებდა, იკვერცხობდა წვერს, იკრებდა უღვაწის ნვეტებს, ითვლიდა ნაუჭებს, ამონებდა სხეულის ნაკვებს, ეს ყველაფერი ასაკში შეუტეოდა მამაკაცის სტრუქტურას ჰყავდა, სიმწრისა და სასწორკვეთილებით რომ ავროებს გაფრენილი სიჭაბუკის ნამცეცხს...

ირმას მულავერებისგან ლოყები აენვა. ისე გაიშვირა თითი საჩრისკენ, თითქოს იქ არეკლილი სილუეტის წაშლა უნდაო. თვალისმიმჭრელი, უცნაური სითვითი ეღვარებდა ზედაირი. უყურებდა და აოცებდა ეს სითვითი: „სხეული... თიხის ყულაბა...“ ხარდაშა...“ ავეჯიტა სიტყვებით რძმელიდაც უცნობი პოეტის ლექსებიდან.

წინკარიში მოულოდნელად ბრავუნი გაისმა. ირმა შეკრა, გამოეცევა და პირი გაიხედა, გურამის ფეხის თვალბს წანაყდა. ხელში სავექ პარკი ეჭირა.

— ახლავა მოხარბაზე, გამახსენდა რომ გიყვარს, — გაიღმა და პარკი მოჭებდა. მის გარკვეულწილად უცნაური მორჩილება და გაუხედაობა გამოსჭვრიდა. ირმას ბრატოლად ძლიან მოუნდა, მისულიყო ამ „მარტივ არსებასთან“ (როგორც ვაფიშვილი უწოდებდა) და ხელბზე მოფრებოდა.

— გმადლობ, ანუკო დეიდა, — თქვა ბოლოს, გუნებში კი დაბანბა, — მე არაფერი აღარ მიყვარს...

გურამის დედა ტახტზე ჩამოყვდა.

— რა კარგი იყო, როცა თქვემ მეგობრობდით, — საკუთარ ხელბს დაამატრდა და ხმა აუკანკალდა. — ხომ გახსოვს, როგორ გამოცემულა, რემონტიც გააკეთა, შშალეფიც გააკარ, ფარდებიც იყიდა...

— „მაყალიც...“ გუნებში დაუმატა ირმამ, — „არაბოტური“ ავადმყოფობის მკურნალბაც დანიყო, ტიტარეც შეიძინა...“ კინაღად დადაიხარბა, რადანაც გაახსენდა, რომ მამის მარლბა ავადმყოფიდა, უშენოდ და მოუსყრდა არეწენდა თავს გურამი.

— ტყუილად მიგატყე, ტყუილად, — ნამობახა უცნე გურამის დეიდა, — თუ გიყვარა, უნდა მოგვინდა. ტრეფულია, მაგრამ უნდა მოგვინდა, აბა, მეგობარი რას ჰქვია? — უკვე გაბრბუბით მიახალა და ფხეზე წამოიდა.

ოთახში მომავლენებელი სიჩუმე ჩამოვარდა. ძალიან შორიდან გატყვევლად გაისმა დუბიში ჩაფლული საათის წიქნკი. იგი ისე პატარა იყო, რომ ხელისგულზე დაეტეოდა. ირმამ ცოფრბლბაც გაუსტერა მზერა.

— რა ვიცი, ანუკო დეიდა — ამიოიხრა მწარედ, — ალაბო არც ისე მიყვარდა... ანდა, რომ... დრომ წაიღო... მხრები აიჩქრა მოჩვენებითი გულტრობობით და საათისკენ წავიდა.

— ძალიან გთხოვთ, თუ შეიძლება ეს საათი მარჯუთ.

— როგორც გინებოდა, — ციფად დაუკრა თავი გურამის ფეხბმ, — თქვენი ნებაა.

— გმადლობო! — ირმა სწრაფად წამება მალბიძარას. მთელი წარსული თითქოს ხელისგულზე მიტეხვდა. საათის გული ანათებლდა და მუჭაში ჩანახლდა...

ირმა უკვე კიბზე ჩადიოდა. უცნაურმა მოსულებრობამ შეიპყრო, პერი აღარ მყოფინდა, ფეხი ააქქარა და სწრაფად ჩამოიხრინა საფეხებზე. საყარბაზოს შესახებულში შემოჭრილმა ღღის სინათლემ გამოცოცხლა. უკანასკლეს საფეხებზე მზერდა, ხელი მოიწონა და მალბიძარა კეღელს მიანარბდა... თითქოს მთელი სამყარო აფეთქებოდა, საათის ნამსხრევები წკრილ-წკრილით გაიფანტა ირველად. მერე სიჩუმე ჩამოგდა. ირმამ უყრებზე ხელი აიფარა და ელხში გამოყვდა. მზე ჩასულიყო.

მოგავლისათვის

საყოველთაოდ ცნობილი აზრი უნდა მოგვარდოდ: ჩაი მეტად პატივსაცემი კულტურაა, მაგრამ დღეს მისი ხარისხი მკვეთრად დაეცა. ქართული ჩაის ძველი დიდების აღდგენა რესპუბლიკის პრესტიჟის საქმეა. ბარეზად იქცა ის, რომ მეჩაიეებისაგან მოითხოვენ როგორც ხარისხს, ასევე რაოდენობასაც. სადღესობად რესპუბლიკაში ოფიციალური მონაცემებით 68 ათასი ჰექტარი ჩაის პლანტაციაა. აქედან სრულმისსავალიანია 56 ათასი ჰექტარი და იკრიფება 450 ათასი ტონა ხარის-ხოვანი ჩაის მწვანე ფოთლოვ, ე. ი. ჰექტარზე 8 ტონა. მასში პირველი ხარისის წილი 60-70 პროცენტია. როგორ ფიქრობთ, ყოველივე ეს თავის მოტყუება არ არის?

ფაქტით დაინყოთ: შარშან სკკპ ცენტრალურ კომიტეტში მეჩაიეობის პრობლემაზე თათბირი გაიმართა, სადაც ი. კ. ლიგაჩოვა დაუფარავად დახატა ქვეყნის ჩაის პლანტაციებში არსებული რთული ვითარება. ჩაის ფოთლის გემების გადაჭარბებით შესრულებისათვის საქართველოსა და აზერბაიჯანის რესპუბლიკებში ე. წ. უხემ ქრეფაზე გადაადინდა და პრაქტიკულად იღებენ ჩაის ბუჩქის თიქქმის მთელ ბიომასას.

ინფორმაციისათვის, ანუ რას ფიქრობს მეცნიერი

ჩაის მეცნარის ბიოლოგიურ მდგომარეობაზე გვესაუბრა ჩაის, სუბტროპიკულ კულტურათა და ჩაის მრეწველობის საკავშირო სამეცნიერო-კვლევითი ინსტიტუტის რადიობიოლოგისა და ფიზიო-

ლოგის განყოფილების გამგე, ბიოლოგის მეცნიერებათა დოქტორი ვანო ქერქაძე:

— პრაქტიკაში „ველური“ კრეფის დაწინაურებამ დაარღვია ორგანული ნივთიერებების წარმოქმნის ბალანსი; რამაც გამოიწვია ბუჩქების დაკნინება. სამარეწველო პლანტაციაში საგრძნობლად შემცირდა დუყების წარმოქმნის პროცესი. ყრუ დუყებმა რიგ შემთხვევაში 75-80 პროცენტს შეადგინა. ფოთლებში მკვეთრად დაეცა ტანინისა და ექსტრაქტული ნივთიერებების საერთო შემცველობა, ჩაის პროდუქცია, რომელიც დღეს გვაქვს, არ არის 50-60-იანი წლების პროდუქციის ტოლფარდი. ნე სრულიად გაუმართლებლად მიმჩნია მოსაზრება, თითქოს შედარებით უკეთესი კრეფა და ახალი ტექნოლოგიური პროცესების დაწინაურება დაუბრუნებს ქართულ ჩაისს პირველად ღირსებას. ამისათვის საჭიროა რადიკალური ღონისძიებები. ჩაის პლანტაციების 40-45 პროცენტზე გადაბერებულობა და შესაცვლელია ახალი უხვმოსავლიანი ჯიშებით. არავითარ შემთხვევაში არ უნდა გაიზარდოს ჩაის პლანტაციების ფართობები, პირიქით, იგი უნდა დაიყვანოს 35-40 ათას ჰექტარამდე, ხოლო მაღალი ხარისხის მზა პროდუქცია განიფარგვებ 60-65 ათასი ტონის რაოდენობაში. ეს იქნება პროდუქცია მსოფლიო სტანდარტების დონეზე.

მეცნიერის ეს ნააზრევი ერთ მეჩაიეზე გავუზიარე. იგი ოზურგეთის რაიონის ლაითურის აგროსამრეწველო კომბინატში მუშაობს. გულიყო კობალაძე არც სოციალისტური შრომის გმირია და არც

ორდენოსანი. ერთი გამრევე ქალია, უდიდესი პასუხისმგებლობით ევიდება საქმეს, სუბტროპიკულ საქმე ხომ არ არის ოთხი ვაყისა და ერთი ქალიშვილის დედობა. გულიყო მობილური ხელისსაყრევი მანქანით მუშაობს და დღეში 300-400 კილოგრამ ფოთოლს კრეფს.

გუთხარი, ხომ ხედავ, დიდიდან საღამომდე პლანტაციაში ხარ და თურმე როგორ შუბარისხო ჩაის ფოთოლს კრეფ. შენი მოკრეფილი 10 კილოგრამ ჩაიდან 200 გრამ ნორმალურ მზა პროდუქციასაც ვერ იღებენ. არ გირჩევნია, ორი საათით გახვიდე სამუშაოდ, ერთი კილოგრამი ხარისხიანი ფოთლი მოკრიფო და სურნელოვანი ნაყენი მიიღო. მეფთქი? შემომღიმა, მაგი ვის არ უნდაო. თანაც თავის გოგონას გადახედა, სასვე კალათის ნალბაში რომ ეხმარებოდა, და თქვა: ესეც არ დამეტანჯეობდაო.

— გულიყო, როგორ გეუბები ლოზუნჯს „მკრიფოთ ყოველგვარ ამინდში“. მართლა შეგიძლია ყოველგვარ ამინდში კრეფა?

— ზოგჯერ ჩაი ისეა შემოსული, რომ არ მოკრეფო ცოდედა. ამიტომ წინიშა მიც ნიხდება კრეფა. მართალია, მამუშაო კომბინეზონი გვაქვს, მაგრამ მაინც ჭირს მუშაობა. აი, მოხერხებულნი სანკვიმარი ლაბადა რომ ყოფილიყო...

და აი, აქ მასხენდება: ქუთაისში ქართული მეჩაიეების ტრადიციული სეზონის წინა თაობირი გაიმართა, მას პოეტმა მურმან ლებანიძემ ეხსენებოდა. ლექსი ნაიკთხა, რომელსაც რეჟერნად გასდევ-

და: „ნუ კადრებ ტყუილს, იგი შენი მარჩენალი“, ე. ი. ნუ მოატყუებთ მშრომელ კაცს. სამასუხოდ ერთი მაღალი რანგის ფუნქციონერი ნამოდგა და თქვა: მართალი ბრძანაო პოეტმა, ჩვენ ვალში ვართ ქართველი მერჩიეების წინაშე, სანვიმარი ლაბადები შევიპრდიოთ მათ...

ამას წინათ სრულიად საქართველოს რუსთაველის საზოგადოების ოზურგეთის რაიონული ორგანიზაციის სხდომაზე კამათი გაიმართა იმ საკავშირო დადგენილების ირგვლივ, რომელიც ითვალისწინებს დასავლეთ საქართველოში კიდევ 30 ათასი პეტტარი ჩაის პლანტაციის გაშენებას, რაც უპირავი პროლუმის წინაშე დააყენებს საქართველოს.

ცალკე აღნიშვნის ღირსია მერჩიეობის რეკონებში შექმნილი ეკოლოგიური მდგომარეობა. ძალიან ცოტა რამ ვიცით იმის შესახებ, თუ როგორ მოქმედებენ ნიტრატები, პერბიციდები თუ პესტიციდები ცოცხალი ორგანიზმის ცხოველმყოფელობაზე, მის გენეტიკურ იმუნოსისტემაზე. მაგრამ პრესაში ვეცნობით, რომ ამერიკელი, დასავლეთ გერმანელი თუ იაპონელი ფერმერი თავის კუთვნილ მიწაზე რა წარმატებით უძღვება სოფლის მეურნეობას ბიოლოგიური მეთოდით და კარგა ხანია მომხმარებელს სთავაზობს ჯანმრთელობისათვის უფრებელ სუფთა პროდუქციას. ამით ისინი დიდად უშლიან ხელს ქიმიის პროდუქტების არაგონივრული გამოყენების შედეგად წარმოშობილ ავთვისებიან სისხნეებს. შეგძლიათ დარწმუნებული იყოთ, რომ იქაურ სპეციალიზებულ ბიომალაჩიებში შექმნილი რძე მიღებულია ძროხიდან, რომელიც ბუნებრივ პირობებში მოყვანილი თივით იკვებებოდა და არ შეიცავს კანცეროგენულ ნივთიერებას.

ყველაფერი ამის კეთება არ არის მარტივი, მაგრამ თუ ეკონომიკურად ძლიერი და დამოუკიდებელი გვირგვინი ვიცოთ, სხვა მრავალ პროდუქციასთან ერთად ევროპის ბაზარზე ჩაიც უნდა გაიტანათ.

მაინტერესებს, რას ფიქრობს ქართველი მეჩაიე ქალი ეროვნულ მოძრაობაზე. მასსუბობს: — დამოუკიდებელი საქართველო ვის არ უნდა, მაგრამ, გამპოტიყდებით, უფადო გაფიცვები მაშინებს. არ ვიცო, იქნებ ვეღები და სულაც არ არის საგანგაშო. საშინლად მტკივა გული ? ამრიღისა და აფხაზეთის გაუგანარი ძმთა მკვლელობის გამო. როგორ მოველება ყოველივე ამას? იცო, ჩაიმი მუშაობა ისე არ მლლის, როგორც ჩვენი შვილების მედზე ფიქრი. მრავალი შვილი ხომ დედის ბედნიერებაა, ამასთან, დიდი დარდი და ნუზილიც არის, მაგრამ ვალდებული ვართ გავმრავლდეთ, აღეზარდოთ შვილები საქართველოს სიყვარულის, ერთგულებისა და მისთვის თავდადების სულისკეთებით.

შორენა ჩხაძე
ქ. ოზურგეთი

ქანთნის სახედიტ

სწუ პასუხი კითხვაზე — მარტო ის არის დამნაშავე, ვინც მოკლა, იქურდა, ქრთამი აიღო, გააუპატიურა და საერთოდ სისხლის საპართლის დანაშაული ჩაიდინა?

დიდთოვლობას როგორ არ შექსნრები. ვარ, მაგრამ ამის მსგავსი არაფერი მინახავს. ირგვლივ მსუვე სითოთრეს დაუსადგურებია და აბოლებული ბუხრები რომ არა, თვალთ განსხვავებულს ვერაფრის გადაყვრებოდა... და კიდევ უმატებს, თოცს და თოცს, ხვავრეულდა.

— როდემდე? ხომ უნდა პქონდეს დასასრული.

მესამე დღეა, რაც კორესპონდენტის მოსუვენარმა ბედმა აქ, ცავარის რაიონის ყველაზე მაღალი მთის სოფელ ნაკურამი შემომადგო „სულ რაღაც ორიოდე საათით“. მერე, ვიდრე ჩემს საქმეებს მოგავგარებდი, ცამ პირი მოხსნა და ის ერთადერთი გზაც, რის ვაივალახით აქამდე რომ ამოვიდი, ისე ჩათოვლა, ლეჩხუელ

კაცს სტუმარიც რომ სძულდეს, ვერ გაგვიწინარებს.

ზუზანიძე ტაკუნთი იწვევს ხმელი შუშა, იმ მხარეს გათბობს, გათბობს კი არა გვივარს, რომელსაც მიიჭვებდა. ფანჯრის გინება კინაღად ფოთისხეხვა ფეხების ფარდა დაშვებულა... უცებ პეიზაჟი დაიჩრდა — ერთმანეთის მიყოლებით სამი ცხენოსანი მოადგა ქვიპარს.

— ავი თუ დარეჯანი არ არის, თავი მიმჭირეთ, — გაიხარა მასპინძელმა და აიგუნა გავიარა. მერე მესმობდა თოვლის დასაბრუნებელი ფეხების ბრახუნები და სტუმარ-მასპინძლის საუბრის ნაწყვეტები რამ ამოვარყვანათ, კაცო! „ყოჩაღ თვედნ“, „რას იბაძ, საქმეა“ (ქალის ხმა), „ივარჯეს ცხენებია“.

ასე შევხვდი ცაგერის რაიონის პროკურორს დარეჯან სილაგაძეს (რესპუბლიკაში ერთადერთ პროკურორს ქალს). ვიდრე მის შესახებ ჩემს შობაბედობებს მოგახსენებდეთ, ეურნალისტებს შორის ცაგერელბული სტერიოტიპული აზრის სანიხალაშდევოს ვიტყვი — სულაც არ არის სიტყვაქონი ჩემი ახლანდელი გვირი, ვერც იმას დავნამბე თავის „საქმეებზე“ დაბარაჟი არ უყვარსო. პირქით, მე ვიტყვობდი, სიტყვაზე ვერც არის, მაგრამ უბრალოდ კი არ მოგიხიბრობს დატექტიორ ამბებს, არამედ მსჯელობს. ასეც შეიძლება ითქვას, ვარკვეული დროის შემდეგ, კრიტიკულად განიხილავს ფაქტს და საკუთარ რეაქციას, კიდევ ერთხელ განსჯის მიღებულ გადაწყვეტილებას, ერთი სიტყვით, ეს უფრო გახმაურებული ფიქრებია.

...ტყუარა სამი მოძალადე თავს დავხსნა კაპანაშეების ოჯახს, ვაიგავებს საკმაოდ დიდი თანხის სამპროცენტური ობლიგაციები. ამის გარდა, მოთხოვნი დამატებით 5000 მანეთი მოთხოვნი ადამიანები დროს, თორემ... მილიციამ ჩაშალა ავი ზრახვანი, სასამართლომ შესაფერისი მიზული ყარაღებს და საზოგადოებას დიდი ხნით ჩამოშორდა სამი ავი მოქალაქე.

— შეიძლება ამ უსამართლო იწიქენდების თავიდან აცილება, — ენერგიულად მიიტყვივს ქალბატონი დარეჯანი, — მაგრამ ჩვენი დამოკიდებულება კანონის მოთხოვნებისადმი ხშირად მოჩვენებითი და ფორმალურია.

— დანაშაუთა იმ ჯგუფს ვინმე მერბს დაბრძოლილი ედგა სათავეში... ახლა ვამბობთ „ვინმე“, თორემ ისე ყველაში კარგად ვიცით, ვინც არის. აქაურთა, ჩვენს თვალწინ გაიხარდა და საწმუხარად, ჩვენს თვალწინ ერობულ უკვე მონარს ყარაღობა; სასჯელის მოხდა... ჰოდა, დაბრუნდა ასეთი კაცი ვასახალბობდეს. როგორ შეხვდნენ მას თანახალბობდეს, გუშინდელი თანაკლასელები? ცხადია, ტამისცემით არ უნდა შეეხებოდნენ, მაგრამ ზურგის შეხვედა და გამიჯვანე სწორი არ არის... სხვათაშორის, ეს ბუღიციობა, თუ შიშით ერობულ გაზარებული კაცის მიმართ, მძევრობდებულ უძრავობის წლებსა და

მის პერიოდში გამოიკვეთა და ჩამოყალიბდა ლოზუნგი — „გამოსწორებულს ერწმუნეთო“ ლიტონ სიტყვადაც კვდა ჰაერში — კეთროვანიყო გაუბრუნდნ და დელსაც გაუბრძობა ნაცხარს... აი, ეს ცხობაშვილი, როგორც იქნა, სწენყო მავთულ-ბადის საქსო საამქროში. ერთხანს სიშუშავა და მერე ახლოს რომ არავინ იკვირავა, თანადანა დაიწყო აიყარა. მის ხელმძღვანელობას, თანამოსაქმეებს ხომ უნდა და შეეხებოდა, რომ იგი სულ უფრო მითითად ცხადდებოდა სახმასხარში, მისი გამოშუშავება მცირდებოდა — 49 მანეთი, 33 მანეთით... რატომ არავინ იფიქრავ, რომ ცხოვრობს ეს კაცი. რას ვახს, რას ხეხობს, სად ატარებს დროსო... შრომითი კოლექტივში მარტო სამუშაოდ თავმოყრილი ადამიანებს არ უნდა ნიშნავდეს. ერთხანს ნიშნავს მხარში დგამა და ზრუნავს ხომ უნდა ემხრობოდეს და აი შედეგით, როგორ ფიქრობთ, ასეთი კოლექტივი, ასეთი საზოგადოება, თავის მხრივ, არ იმსახურებს და ეკითხება?

რიტორიკული შეკითხვას უპასუხოდ ეტყობა, მაგრამ ჩემი დამოკიდებულება, თუ პოზიცია ანასთან დაკავშირებით მიწინადა გამოთქვა და მგონი ჩემდაუნებურად, უბრალოდ „იმ კინმე გაბნაშვილს“ ეუთანაგარნობს, როცა პროკურორს მოვაცანებ, ამას ნინათ ცენტრალურ პრესაში დაკოქვეყნებული ერიომინისა და შერესნიყვის ვრცელ წერილებს. მათ მარტაც საშინელი მდგომარეობა აღწერეს გამოსანორეგული კოლონიების ფორტოში, სადაც ჯერ კიდევ ოცდაათიანი წლების უმკაცრესი, დაუნერული კანონები მჭინვარებს, სადაც ადამიანური ღირსების შელახვა არაფრად მიიჩნიათ, სადაც მკაცრი რეჟიმის კოლონიებში პატიმრების „ნორმალური“ კვება თვეში ოცი მანეთი ჯდება, ხოლო სასჯელდამიშობულისა — თვეში 10 მანეთია. იმ წერილებიდან ერთი აზრი თითქმის სიტყვა-სიტყვით დამამახსოვრდა და ახლაც ვაუბროვარ პროკურორს: როცა უფრო მეტი აქვს ადამიანს ნასანაბროლობის ვადა, საზოგადოება მით უფრო უნდა იყოს დაინტერესებული მისი ნორმალურ ცხოვრებაში დაბრუნებისათვის, — ასე წერენ ატარებენ.

— უნდა ცდილობდეს... თეორიულად ყველაზე კარგად ვციტო, რას უნდა აკეთებდეს კოლექტივი, საზოგადოება, მაგრამ პრაქტიკულად ცდილობს ვინმე ამის გაკეთებას? სხვისი არ ვიცი, მაგრამ მე არ წლებობს მამჩნლზე, რაც გამოიმუშებელიყო, ერთ შემთხვევასაც ვერ გავისხენა... პროკურორმა ცეცხლს შუშა შეუკაობა, ბუხრის შავმა ხახამ ნაბერსკლები მიიხიდა და გადაუკადა...

...ლალაშიმ სამეგრე ზეიდნედ გაქურდეს სამრწველო მალაზია. ქურდები აღმოჩნდნენ ძმები უშანგი და ტარიელ ლუშკაულები.

ქურდობა ტარიელმა ჩაიდინა და მინც

პროკურორმა მის მიმართ სისხლის სამართლის საქმის შეწყვეტა მოითხოვა.

— რატომ? იმიტომ, რომ მას ჯერ 15 წელიც არ შესრულებია და უფროსი კოლმეტიანი მისი რჩევით და ნაქვებით ჩაიდინა ბოროტობქმედება.

ბიეს უცებ ფული გაკლანდა, ამას ყველა ხედავდა, მაგრამ არც სიკლამი, არც ოჯახში, არც სამეზობლოში კაცი არ გამოჩნდა ამით დაინტერესებულყო. მე რომ მკითხო, მათ უნდა მოეხოთოთ პასუხი... ისეც საზოგადოება! მეტი ხომ არ მოსდის პროკურორს, როცა მახვილი გადააქვს და „სხვაგან“ ედგა დანაშაულის გამოშვევ სიღრნისებულ მიზებს, როცა ბრალს სდებს ადამიანებს უცვლიციობაში.

ცოხაბნის მერე, უკვე ცაგერისკენ მიმავლ დარეჯან სილაგაძისაგან ამ აზრის ასეთი გაგვრქვება მივისმინე...

— ცხადია, ეს მორალური მხარეა და იურისპრუდენციას არ ექვემდებარება, მაგრამ დანაშაული რეციდივა და მთავარი ობიექტური მიზნის მოძებნა. სათავეში უნდა დაეკვიტოს ადვოკატობის საწყისი, ახლა სხვა დროა და სისხლის სამართლის დანაშაულზე გარდაქმნის პოზიციებიდან უნდა განიხილებოდეს... სასამართლო პროცესზე 20-30 კაცი დასწრებას საჯაროობას ვერ დაარქმევ. არადა, ყველაზე დიდ განზოგადებას სწორად ამ სასათის შემთხვევები მოითხოვს. ჩვენში კი ამგვარ საქმეებზე „ხმარუს“ ვრინდებინა და ამასაც აქვს თავისი ახსნა. იმ წლებში, უდანაშაულო ხალხის ცოდვა რომ გადაიყოლა, დატოვა მირმეოთების „ტრაგედია“. ის კი არადა, ავერ საიოვდნის ნინაც საუკლებადი უნდავითი პატიმრების რაოდენობას, თორემ ამგვარ თემებზე რომელი ურნალისტი გააბედვდა დაწერას, ვინ ამოიღებდა ხმას... ცოტა ოფიციალური ნათქვამიყო გამოიშვიდა, მაგრამ მე ასე ვუყვართ: ჩვენი დრო მოთხოვს დანაშაულის მიზეზებში გარკვევას, ყოველ ცალკეულ შემთხვევაში საზოგადოებრობის როლის განაღლივებას, სრულ საჯაროობას. გაზეთიც, ტელევიზიც, რადიოც, იურისტიკის მშრომლებთან შეხვედრებში ამას სერიოზულად, მეტი დამაჯერებლობით უნდა ეკიდებოდნენ, თუ გინდა, რომ კანონის შედეგებია ჩვენი თვისი „იშუშაოს“, აღმზრდელიობის წასათი ჰქონდეს.

სხვისი არ ვიცი და მე მხარს ვუჭერ პროკურორს...

ბოლოშიმ ეს შეგვიდინა ნამოსვლადი ერთხელ კიდევ ცაგერად დარეჯან სილაგაძეს. ვრცელ დარბაზში სასამართლო პროცესი მიმდინარეობდა. ჩვენი შესვლა სწორედ იმ მომენტს დაემთხვა, როცა მისამართლემ სიტყვა სახელმწიფო ბრალმდებელს მისცა.

— კანონის სახელით, — დინჯედ დაიწყო დარეჯანი...

ტ ა ჯ ა ს ი დ ა

ჩვენი შეიხვედები დიდი დაინტერესებით შეხვდნენ „საქართველოს ქალის“ წლებადმი მართის ნომერში გამოქვეყნებულ წერილს „რით დაეხმარო“? მათი თხოვნით ვაგრძელებთ საუბარს ან თემაზე. რედაქციის სტუდია პედაგოგის მეცნიერებათა კანდიდატი, ბავშვთა რესპუბლიკური ფონდის სამეცნიერო საბჭოს თავმჯდომარე ლაშა კიტაბულიშვილი.

— ახლა ჩვენში სულ უფრო კრიტიკულად აფასებენ ქალთა ემანსიპაციის შედეგებს, თუმცა არც ისე დიდი ხნის წინათ ქალის თანასწორუფლებიანობა სოციალისტური რევოლუციის უდიდეს მონაპოვად იყო აღიარებული.

— ემანსიპაცია სოციალიზმის მონაპოვრად ვერ ჩაითვლება. იგი საერთო, საზოგადოების სოციალურ-ეკონომიკური განვითარების შედეგი გახლავთ. მაგრამ მსოფლიო ცივილიზაციამ ან ფენომენს დემოკრატიული საფარველი არ მოახდინა და ქალის იძულებით საზოგადოებრივ შრომაში ჩართვას გარკვეული ფსიქოკულტურული პირობებიც შეუქმნა. ჩვენს ქვეყანაში, სამხუარხოვ, ეს ვერ მოხერხდა და სწორედ ამის სავალალო შედეგზე საუბარი „საქართველოს ქალში“ გამოქვეყნებულ წერილში, რომელშიც ჩვენი ერისათვის მტკედ მტკიცეული საკითხებია ნაშრომლი.

— ქალთა თანასწორუფლებიანობა ჩვენში, უპირველეს ყოვლისა, შრომის თანასწორ უფლებებში გამოვლინდა. დიას, ასეთი უფლება ჩვენმა ქალმა მოიპოვა... მისდა საუბედუროდ. უმაღლესი საბჭოს ყრილობაზე ამასწინათ ერთმა დეპუტატმა ქალმა ასეთი ფაქტები მოიყვანა: თურქებ, ჩვენი ქვეყანა ერთადერთია მსოფლიოში, სადაც წარმოებაში ქალი მეტი შუამოსი, ვიდრე მამაკაცი რომ ტვირთის გადაადგილების ნორმა ქალისათვის საფრანგეთში 500 კილოგრამია, ამერიკის საერთოებულ შტატებში 700 კილოგრამი, საქართველოში კი — 7 ტონა. ტყველად არ ამბობენ — დაასკვნა ორატორმა, — რომ ჩვენს ქვეყანაში ყველაზე ღონიერი მამაკაცები ქალები არიან...

— საკავშირო დემოკრატიის ინსტიტუტის დირექტორის მოადგილემ ვიწმინტესკიმ ერთხელ სთქვა: ქალი ჩვენ გამწვევ ცხენად გადავაქციეთ... ესეც კანონობიერი მოვლენა გახლავთ. რევოლუციის პირველი წლებიდან შეიქმნა ჩვენში უნივერსიტეტების სტერეოტიპი. ქალი ჩაქუჩით, წითელი თავსაფრით, ქალი საზოგადოებრივ მმართველად, კლასობრივი მებრძოლი, თანამშრომელი, ორგანიზატორი. ყველაფერი... ქალის

გარდა. 1938 წელს „პრადეში“ ერთი ქალი წერდა: დეკრეტული შევებულბა სულაც არ არის საჭირო. ყველაფერი კეთდება იმისთვის, რომ ქალისათვის ქალურობა ნაერთმიათ. აქედან გამომდინარე, ოჯახიც ინტიმურ ერთულად ჩაითვალა, და სადაც უკანა პლანზე გადავიდა.

— ოჯახის როლის იგნორირების შედეგს ხომ კარგა ხანია, ვიკითხ.

— სხვათა შორის, ეს შეხედულება ჩვენი იმდენად ფესვგადგმული აღმორჩნდა, რომ ახლაც, როცა ამა თუ იმ პიროვნების დამსახურებაზე ვსაუბრობთ, დავეშვათ — ნეკროლოგი, დაწერილია აღწერულსავე მის ღვაწლს რევოლუციის თუ საბჭოთა მშენებლობის ფრონტებზე და ორი სიტყვითაც არ მოიხსენიებთ, თუ როგორი ოჯახის მამა ან დედა იყო ეს პიროვნება, რამდენი შვილი აღუზარდა მამულს.

— არადა, შვილის აღზრდის მოვალეობისაგან ჩვენი საზოგადოებრივი მმართველობა და კლასობრივი მებრძოლი არავის გაუთავისუფლებია...

— შვილის აღზრდა დღევანდელი მშრომელი ქალისათვის მართლაც გმირობა! რა ქნის ქალმა, თუ დღეს შრომა მისგან მოიხიზვს გაზრდილი კვალი-ფიჯიაცის, საზოგადოების სოციალურ-კულტურული დონე — მაღალ განათლებას და ამავე დროს არჩაუნდა არის გაართულებული ბავშვების გაზრდა და აღზრდა.

სოციოლოგებმა დაადგინეს, რომ საზოგადოებრივ შრომაში ჩაბმულ ქალს ჩვენს ქვეყანაში საშუალო დღეში 2 საათი და 24 წუთი თავისუფალი დრო რჩება (სამსახურში ნასვლა-ნამოსვლის, ძილის, კვების შემდეგ). ეს დრო ასე დაანაწილეს: ამდენი წუთი შვილებს, ამდენი ქარის, სხვა და სხვა, მაგრამ არასადეკორაციის დაფიქრებულთ, თუ რამდენი სჭირდება მაღაზიის რიგში დგომას. არადა, ჩვენ ხომ ვიცით, რად უფლება დიახაბლის საკვები პროდუქტების მოპოვება!

ყველაფერმა ამან შექმნა ცნება—დე-

დობრივი უემპრისობის გრძნობა. დედას შვილისათვის აღარ სვალა. ფიზიოლოგთა გამოკვლევებით კი დადგინდა, რომ დედა-შვილის ბიო-ფიზიოლოგიური კავშირი ბავშვის დაბადების შემდეგაც დიდხანს ძრძალდება. დედის სახალცი, მის სითბო აუცილებელია ბავშვისათვის. ბავშვს დედას ვერ შეუტყვის ვერც ბავშვობა, ვერც სკოლა. ბავშვთან დედუნდა იყოს, სხვა არაფერ. ჩვენ აშკარად დანაშაულს ჩავდევართ, დედას ასე ხანმოკლე დეკრეტულ შევებულებას ვაძლევთ.

— ეთიომ ამით ეკონომიკურად ვიკებთ? არა მგონია. აი, ასეთი საინტერესო ცფერი: მარტო ჰარშან საბჭოთა კავშირში 1 მილიარდ 432 მილიონ 93 ათასი მანეთი გაიჯა ვადმეფოსის მოკლისათვის გაცემულ მიულტებებზე. უდიდესი ნაწილი აქედან მცირეწლოვანი ბავშვების მოვლას მოხმარდა. განა არ ჯობდა ეს თანხა დახმარების სახით მივცევა ჩველ ბავშვინა ოჯახებისთვის, ვიდრე ყმანელი არ ნამოხრდებოდა?... როგორც ვიცით, ჩვენს წომეშ სოციალისტურ ქვეყნებში სატულისშით გამოცდლება აქეთ ან მხრეთ.

დაიან, ჩეხოსლოვაკიასა და პოლონეთში დეკრეტული შევებულების ხანგრძლივობა სანი წელა და ან ხნის განმავლობაში დედეები მილიან ხელფასს იღებენ. დეკრეტულ ორთვიან შევებულებას აძლევან მამაკაც ბავშვის დაბადებამდე ერთი თვით ადრე, რომ ქალს შრომა და მშობარობის ფსიქოლოგიური მლოდინი შეუშუბუტოს.

— ახლა მეცნიერები მსჯელობენ მამაკაცის სოციალურ კასტრაციაზე — ქალის გაკატორებამ კაცის ინდფერენტულობის გაზრდა გამოიწვია...

— ამან კი მამაკაცთა სიკვდილიანობის გაზრდა. დღეს მამაკაცს თვითრეალიზაციის საშუალება აღარა აქვს — ქალის ეკონომიკური დამოუკიდებლობა ლახვარი აღმორჩნდა მისთვის. იგივე ჩეხოსლოვაკიში ჩვენზე ადრე მოივედგინს. როგორც აღვნიშნეთ, იქ ქალს 3 წელი უნარჩუნდება ხელფასი, მამაკაცს კი ბავშვის გაჩენის პირველვე დღიდან

საქტფტა

უნიშნავენ ხელფასის დანაშაუტს, რომელიც ყოველ მომდევნო შვილის გაჩენისას იზრდება და როცა მისთვის შვილი იბადება, მამის ხელფასი ერთჯერად უნდა მუშაობდეს იგი თითქმის ორმაგდება. ერთი სიტყვით, მამაკაცს დაუმზუნეს ოჯახის მარჩენლის ფუნქცია: ფსიქოლოგიურად, სოციალურად, ეკონომიურად იგი მამაკაცად რჩება.

ჩვენს ქვეყანაში კი — ვერა! განკურნებისათვის კატასტროფული ზრდაც შეტნილად ამან განაპირობა.

— ევროპაში ამას მიხვდნენ. ამას წინათ ერთ კონფერენციაზე ესტონელი მეცნიერი გამოვიდა და ფრთხილად გახარებულია განაცხად: ესტონელი ქალი ოჯახის დაბრუნდო. ქალი რომ ოჯახს დაუმზუნდეს, ამისათვის ოჯახს უნდა დაეხმარათ. შევიკაში ბავშვს 16 წლამდე ეძლევა თვიურად 500 კორნი (კარგა გვარანი თანხა), ამიტომ იქ მშობლებს აზრად არ მოუვია, როგორ დაეყვინათ შვილი ფეხზეო, ჩვენ შევიკამდე ვერ შორსა ვართ, მაგრამ ჩვენ კონკრეტული ღონისძიებები ახლაც თუ არ დაუგეგმეთ და განვახორციელებთ, სავალალო დღეში აღმოჩნდებით.

— თქვენ, უპირველესად, ქალისა და ოჯახის დახმარების როგორი ფორმები: გეხსებათ?

— ვერ ერთი, კატეგორიულად უნდა აიკრძალოს ქალის მუშაობა ტემპერატურის ცვალებადობის პირობებში. მისთვის არ შეიძლება სიმძიმეების ტრევა, მინის ტარის, ქალაქის სანარმოებში, თამბაქოს, ჩანს ჰალბატაციებში მუშაობა (ჩვენს სინამდვილეში ამ უკანასკნელის აკრძალვა ვერაგვრობით არარეალური ჩანს. რედ.).

შესაბამისი შვილის გაჩენის შემდეგ ქალს უნდა დაეინშნოს ხელფასი (სულ ცოტა — 100 მანეთი). სამ შვილთან დედას შვილებს აღზრდა უნდა ჩაეთვალოს მუშაობის სტადია და დაეინშნოს პენსია. 4 შვილზე მისი პენსია ჩვეულებრივ პენსიას უნდა გაუტოლდეს. ბავშვის დაბადებისას ოჯახსა უკომუნალური გადასახადი (ბინა, შუქი, გათბობა...) კი არ უნდა მიემატოს, როგორც ეს ჩვენი ხდება, არამედ მოაკლდეს. ბავშვებთან ოჯახს ბეგარა უნდა გაუნახვდეს (16 წლის ასაკამდე მაინც). ბავშვის დაბადებამდე 1 თვით ადრე ორთავიან დეკრეტატივ შევებობა უნდა მიეთქვას ქმარსაც. წარმოებაში მომუშავე მცირეწლოვანი ბავშ-

ვის პატრონი დედისათვის უსათუოდ უნდა დანერდეს ცხოვარი ვრადიტი.

— როგორ ეხმარებიან ჩვენში ახალდაქორწინებულთა და მრავალშვილიან ოჯახებს?

— დემოკრატული შევებობა ხელფასის მთლიანი ანახალურებით გრძელდება 5 წლამდე, შემდეგ 10 თვეს გაიცემა თვეში 35 მანეთი, შემდგომ ნახევარ წელს დედას ნება ეძლევა სახლში დარჩეს საკუთარ ხარჯზე. ერთჯერადი დახმარება გაიცემა პირველ ბავშვზე 50 მანეთის ოდენობით, მეორე ბავშვზე 100 მანეთი. ყველდთვიური დახმარება ასეთია: 4 მანეთი მეოთხე ბავშვზე, 6 მანეთი მეხუთეზე და ა. შ. ამასთან, აღნიშნული თანხა გაიცემა ბავშვის დაბადებამდე ვიდრე 5 წლამდე. არის დახმარების კიდევ ერთი სახე, რომელიც არ არის დამოკიდებული ბავშვის რაოდენობაზე და გაიცემა ნაკლებად უზრუნველყოფილ ოჯახებზე ერთი პირობით — მატერიალური შემოსავალი, ოჯახის თითოეულ წევრზე გადაანგარიშებით არ უნდა აღემატებოდეს 50 მანეთს. ამ შემთხვევაში, თითოეულ ბავშვზე 8 წლის ასაკამდე გაიცემა 12 მანეთი (აღნიშნული წესი ძალაშია 1981 წლიდან). ოჯახი, რომლის შემოსავალიც თითოეულ წევრზე 51 მანეთს შეადგენს, უზრუნველყოფილად ითვლება და დახმარების ვარგზე რჩება. მაგრამ აქ როდი მთავრდება ყველაფერი. დახმარების თანხა, რომელიც გასულ წელს მიეცა ოჯახს, იმ წლის მთლიან შემოსავალში იანგარიშება და, ცხადია, მომავალ წელს, იგივე ხელფასის შემთხვევაში (ე. ი. თუ ხელფასმა არ დაიცო) იგი უფრო აღარ გაიცემა. ამდენად, ძალზე სიყვითი ოჯახი თუ სარგებლობს დახმარების ამ სახით. შეხვედლობაში მისაღები, რომ ოჯახის თითოეულ წევრზე, საარსებო მინიმუმად მიჩნეული 50 მანეთი 20 წლის წინათ არის დადგინილი, რაც უკვე აღარ შეუფერება რეალობას. ფასების მატებამ დიდი ხანია „შთანთქა“ ეს თანხა. ეკონომისტიტი და სოციალოგები ახლა საარსებოდ მიიჩნევენ 70—80 მანეთს.

— და ყველაფერი ამის შემდეგ გეპვირის, რად ამ ვმრავლებითო...

— ფიქრობ, ქალისა და საერთოდ, ოჯახის დახმარებისათვის თავიანი ძალისხმევა უნდა გააერთიანონ რესპუბლიკის ბავშვთა და დემოგრაფიულმა ფონდება. უნდა შეიკრიბონ ეკონომისტიტი,

ფსიქოლოგები, სოციალოგები და დანიანგარიშონ, როგორ შეიძლება დავებნართ ახალ ოჯახს! რა მიხედება, კეთვათ 4—5 ათასი მანეთის სესხი რომ მიეცეთ? მთელს მსოფლიოში ასე ხდება. მერე, ყოველი ბავშვის გაჩენაზე, სახელმწიფო ოჯახს ამ ვალს კარგა მოზრდილი თანხებით უმცირებს. ახალშეშენილ ოჯახს მაშინვე უნდა გამოეყოფოთ სოფლად ნაკვეთი, ქალაქში კი ურთიგოდ მიეცეთ ბინა ან ერთთახიანი ბინის ანუნიების უფლება.

— ამ ღონისძიებების განხორციელება, რა თქმა უნდა, დიდ სიეთეს მოუტანს ქალს, ოჯახს და მთელს ჩვენს ერს, მაგრამ მარტო ამის იმედდ და ამის მოლოდინით ყოფნა, ალბათ არას გვარგებს. ახალგაზრდა ოჯახები ნიადაგ უნდა გრძნობდნენ მთელი საზოგადოების და, კერძოდ, საკუთარი შრომითი კოლექტივის ზრუნვის. თუ თანამშრომელს, ახალგაზრდა დედას გაუთავებლად აყვედრიან ბავშვის ხშირ ავადმყოფობა და ის თავს სულ დამნაშავედ გრძნობს, გეორე შვილის გაჩენას, ცხადია, ვერ გაეჭვება. შრომითი კოლექტივის ხელმძღვანელობამ, პრატიულმა კომიტეტმა თუ ადგილობრივ მარტო სანარმოო მარევენებლებისათვის კი არ უნდა იზრუნონ, — მათ ქვეყნის წინაშე სხვა ვალდებულებაც აქისრათ, — ოჯახზე, ერის ბალანსზე ზრუნვა. ამგვარი ზრუნვის თვალსაჩინო მაკულთი მოგვეპოვება საქართველის მეცნიერებთა აკადემიის ენათმეცნიერების ინსტიტუტში. იქ შექმნილი (უკვე ტრადიციული) ვაჟნალი ფსიქოლოგიური კლინიკა, პატრიოტული სულისკეთება, დახმარებისათვის მუდმივი მზაყოფნა განაპირობებს იმას, რომ თანამშრომელთა შორის ბევრს ჰყავს 3, 4 და 5 შვილიც. ვანა ჰეგრ სამეცნიერო (და არა მარტო სამეცნიერო!) დაწესებულებას შეუძლია ამით თავის მოწონება?

— მოკლედ, საფიქრალი ძალზე ბევრია! ამ თემზე დღეს ბევრი იწერება. უამრავი სხვადასხვა შეხვედლება არის გამოთქმული. ცხადია, საპროლო სიტყვა იმათ მკაფლით მოგვეპოვება საქართველოს მეცნიერებთა და იდეის კანონად ქვევა ვევალებთ, მაგრამ ერის საარსებო ინტერესების დაცვა ყველას გვევალება, ვისაც როგორ შეეკიძლია.

საქ. სსრ კ. მარტოსი
სახ. სსხ. რესპუბ.

დღე იყრ მატარი და ნატარი

17 საუკუნის წინათ წმინდა ნინოს მიერ გახვლილი გზა წელს, იენისის თვეში თავფარავნის გზიდან მცხეთამდე 27 დღეში ფენით გამოიარეს ქართველმა მორწმუნე ქალებმა, მოვიდნენ მცხეთაში, იქ, სადაც წმინდა ნინომ ვანის ჯვარი მოიტანა და ქრისტიანულ რწმენას აზიარა ქართველნი.

მცხეთის სამთავროს ტაძარში სავანებო წირვა-ლოცვა აღვლინა სრულიად საქართველოს კათალიკოს-პატრიარქმა, უწმინდესმა და უნეტარესმა ილია მეორემ. მაგრამ ძნელად სავალი გზა აქ არ დამთავრებულა. მცხეთიდან ქალები თბილისისაკენ გაემართნენ. დედაქალაქის კარიბჭისთან დავით აღმაშენებლის ხეივანის მარჯვნივ, მთაზე მათ სასოებით მუხლი მოიყარეს იმ ადგილზე, სადაც სულ მალე წმინდა ნინოს მონუმენტური ქანდაკება აღიმართება, რომლის ავტორია საბჭოთა კავშირის სახალხო მხატვარი, ლენინური პრემიის ლაურეატი, სსრ

კავშირის სახალხო დეპუტატების უმაღლესი საბჭოს დეპუტატი ზურაბ წერეთელი.

ეს დღე იმითაც იყო გამორჩეული, რომ სრულიად საქართველოს კათალიკოს-პატრიარქმა, უწმინდესმა და უნეტარესმა ილია მეორემ აყურთხა წმინდა ნინოს მომავალი სავანე. საძირკვლის კუთხეებზე მოვიდნენ მცხეთა-თბილისის მართლმადიდებელი ეკლესიის მაღალი სასულიერო პირნი, თბილისის ოფიციალურ საზოგადოებათა წარმომადგენლები, პრესის, ტელევიზიისა და რადიოს მუშაკები, ხალხი...

თბილისის სახალხო დეპუტატების საქალაქო საბჭოს აღმასკომის თავმჯდომარე ირაკლი ანდრიაძემ თქვა: „სიამაყით მინდა აღვნიშნო: მხატვრის შესანიშნავი ჩანაფიქრის სორც-შესხმას ისიც შეუწყობს ხელს, რომ ადგილმდებარეობა შესანიშნავი შეიქნას; დღევანდელი დღე ოქროს ასოებით ჩაიწერება მართლმადიდებელი ეკლესიისა და ჩვენი დედაქალაქის ისტორიაში. ნიკიერი ხელო-

ვანის არჩევანი, ქანდაკებაში გააცოცხლოს წმინდანი, დროულია და შეესაბამება დღევანდელობას. ჩვენს ახალგაზრდობაში იმპოვარა ქრისტიანულმა რწმენამ. ეს ის იმპულსებია, როცა რელიგია სამშობლოს მცნებას უთანაბრდება. ამ კუშირითად ძლიერმა გრძობამ ყველა განსაცდელისაგან უნდა გადაარჩინოს ჩვენი ერი. ჩვენს ხელმძღვანელონუშაქები მშენებლებთან ერთად ყველაფერს ვილონებთ, რომ ამ შესანიშნავი ძეგლის განსნა მცხეთობის პირველსავე რელიგიურ დღესასწაულს, 14 ოქტომბერს მოეწყოს.

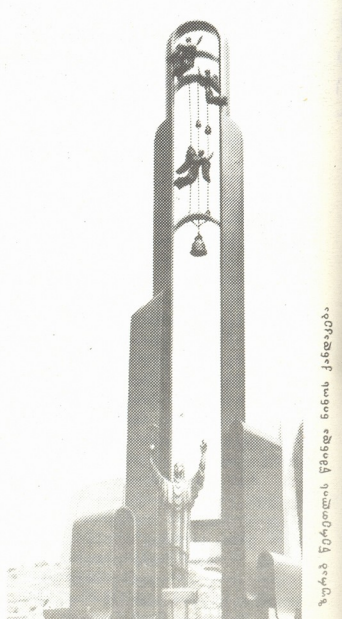
მაკეტის მიხედვით ზურაბ წერეთლის ახალი ნაწარმოები გრანდიოზული უნდა იყოს. წმინდა ნინოს ქანდაკებას დაამშვენებს ექვსი მოქმედი ხარი და სამი ანგელოზის ფიგურა.

აღტაკებას და სინარულს ვერ ფარავდნენ მაკეტის ხილისას ამ ერთბეული დღის მონაწილენი.

დღე იყო მაღალი და ნათელი.

უწმინდესი და უნეტარესი ილია მეორე დ. მხატვარი ზურაბ წერეთელი

ზურაბ წერეთლის წმინდა ნინოს ქანდაკება

მორწმუნეთა მსვლელობა წმინდა ნინოს ნაკვალევზე

დუქანები!

მარცხნიდან მარჯვნივ — ლელა ვეფხვაძე, დონარა ცხალიაშვილი, ზაირა გელაშვილი

აბრილის იმ უსასტიკეს ღამეს, უძილობით გათანგულთა სახეებს მარტოოდენ სანთლის თბილი შუქი ეფერებოდა. „მამო ჩვენოს“ ჩურჩულდებდნენ მკრთალი ბაგეები... უწმინდესი მათთან იყო, ღმერთი კი — მათში!

ყველაზე უნათლესთან დადებული ცროგულების ფიცი რწმენას მატებდა სმფეროვანი დროშის ტარზე მიკვდილი მაჯას. „ნეტარ იყვენინ, რომელთა შიოდეს და სწყუროდეს სინარტლიათის“...

რუსთაველის პროსპექტზე ხალხის ტევა არ იყო, — ასეთი რუსთაველი, ასეთი თბილისი არ გვინახავსო, ამბობდნენ. იმ ღამით, ალბათ, უსაშველოდ აბორდნენ წინაპართა მელბიცი... საუკუნეთა მზეში და მიჯირქში ამოვლებული გუბანიშვილის სტრიქონები კი ისევ ჭიუტად ღლადებდნენ: „ქაჩრალის ქიჩისა ვერვინ მოსთვლისო“.

ყოველგვარ ცრემლსადენ გახზე

უფრო ცრემლის მომგვრელი ეკას, ნათიას, თამრიკოს, ელისოს, მანანას, ნატოს, აზას, თამუნას, ნინას, მარინეს, მზიას, ზაირას, თამარის, თინას, ნინოს, მეორე მანანას, ნოდარის, გიას, მამუკას, შალვას გახსენება. მართალია, „ჭირი ჭირსა მოგვესართა“, მაგრამ... ათასი „მაგრამ“ არ დაგვიძველებს ამ მართლაცდა საუკუნის ტყვიებს.

...არც ეს სიმღერა „დაუკარიო!“ გახდება გულგარეთ მოსასმენი; მით უფრო, იმ თაობისათვის, რომელიც წაბრისლ შეესწრო.

...და, თუ ეს ასეა, არც ის ოთხი უსინათლო გოგო უნდა დავივიწყოთ, რომელთაც ჩვენს წმინდანებელ მკველთ, სიკვდილის წინ — ეს სულის შემძვრელი, საქართველოს ძლიერებისა და უკედავეების სიმღერა ასმინეს... „დავიღლები საქართველოს სიყვარულში“... ვინ აცალათ!

— ვინ არიან ის ოთხი, ყველა

დარბაზი რომ ფეხზე წამომდგარი ეგებება, ტაშითა და ცრემლით? — ის სიმღერით სიკვდილის დამთრგუნველი, რომელთა არსებობა სამუდამოდ დაუკავშირდა 9 აპრილს?

— დონარა ცხალიაშვილი, ზაირა გელაშვილი, ლელა ვეფხვაძე და თინათინ ბირკაძე... ისინი საქართველოს უსინათლოთა საზოგადოების რესპუბლიკურ კულტურის სახლში მოლააწიბობენ.

ჩვეულებრივია და, იქნებ, ჩვეულებრივზე ცოტა ნაღვლიანი მათი ზიოგრაფიები. მოდიოთ, საითათოდ გავცნოთ:

დონარა ცხალიაშვილი — 30 წლის (იგი სოლისტი განალავთ), დაბადებული მარნეულის რაიონში, სოფელ წერაქეში. სწავლობდა თბილისის უსინათლო ბავშვთა სკოლა-ინტერნატში, მუსიკალური განათლება არ მიუღია; თუმცა, მამამისი — ივანე, მუსიკის ნიჭით დაჯილდოვებულ

ნაუკითხომ ჰაზარებს

ისო და კვა

ტელევიზორს
უწის იზო.

ტელეეკრანს
უშწერს ეკაც.

იზოს უნდა:
„ზღაპრის გუდას“
უჩვენებდნენ
ბავშვებს მუდამ...

სურვილი აქვს
ამ ჩვენს ეკას:
უყურებდეს
მულტ-
ფილმ-
ეკრანს...
* * *

— საიდან
მოხვედ,
ირინე?

— შვის ნაწნავენს ჩამოყვევი...

გზაზე დედა შემეყარა,
მომყვანა,
შემეყვარა,
სათაყვანო
ქვ ქვეყანა!

ქოსატყუილას

ბოეტური გაკვეთილი

— დილა-სალამოთი,
შეე რომ ვარდებს ანთებს,
თუ არჩევი ლივლივში
ფერთა ათინათებს?

ყვავილთა გვირგვინზე
ფუფუნება ფუტკარის
თუ გზინობდა შრომით და
ნაშრომს ნუგზართ?

განიჭებს სიხარულს
ვარსკვლავთა ციმციმი?
შენა რომ წუხს ვაკვალადა,
ხვდ ხომ არ იციანი?

ღიმილს თუ გათრთოლებს
სინაზთ ფანტოლის,
მეგობრის თვალღმში
კიაფა ნათიდი?

მაშ, გულში საგულდ
გქონია მზანი...
მამულს გაეწარდე
ქეთილი,
ქვანი.

ალექსანდრე დიდიშაფილი

კაცი ყოფილა. საკმაოდ მრავალრიცხოვანი ოჯახიდან არის: სულ რვა დედამამიშვილი არიან. სკოლის დამთავრების შემდეგ მუშაობა დაიწყო უსინათლოთა საზოგადოების მუსიკალურ-საესტრადო გაერთიანების ვოკალურ-ინსტრუმენტულ ანსამბლ „ლილივიში“. 13 წელიწადია, იაკ იქ მოღვაწეობს. ამყამად დაოჯახებულა. ჰყავს 5 წლის ბიჭი — გიორგი. ასეთაა შორის, კვარტეტის წევრებიდან იგი ერთერთია, რომელც ცოტათი ხედავს.

ზაირა გელაშვილი — 49 წლის, დაბადებული ლავოდეხის რაიონში, სოფელ ბოლოკიანში. 8 თვისამ სკოლადა დაკარგა მხედველობა. მანაც თბილისის უსინათლო ბავშვთა სკოლა-ინტერნატი დაამთავრა (მდებარეობს გუთნის ქ. №6-ში). სკოლის დამთავრების შემდეგ ფონიქსის სასწავლო-საწარმოო წამოწყებაში იმუშავა მუშად. სურსათისთვის ქილოლის პაკეტებს ამზადებდა. 1973 წლიდან უსინათლოთა საზოგადოების მუსიკალურ გაერთიანებაშია. იგი საგუნდო კაპელის წევრია განსაკუთრებით. თავის დროზე არაერთი მუსიკალური განათლება არ მიუღია. მაგრამ ყველა უარისი სიმძვინვარის შესრულება შეუძლია. ჰყავს ოჯახი: მეუღლე გარდაეცვალა, დარჩა შვილი — კარინა და შვილიშვილი. მალე მეორე შვილიშვილიც შეეძინება.

ლელა ვეფხვაძე — 28 წლის, დაბადებული თბილისში. დამამთავრებელი დასახლებული სკოლა-ინტერნატი. მოსწავლეობისას დაეუფლა სხვადასხვა ხალხურ საქარეებს: დანდურს, სალამურს, ჩინგურს. სკოლის დამთავრების შემდეგ უსინათლოთა კაპელაში მოვიდა. იგი მარტონელა დიდია. ჰყავს ერთი გოგონა — ნალო. ცხოვრობს მშობლებთან. აქვს მეორე სამსახურიც — გარდაბნის რაიონში, სოფელ ახალ მაგორში კულტურის სასოთან არსებული ქართული ხალხური საკრავების წრის ხელმძღვანელია.

თინათინ ბირკაძე — 32 წლის, დაბადებულია თბილისში. სკოლა-ინტერნატის პარალელურად, მე-10 მუსიკალურ სკოლაშიც სწავლობდა. შემდეგ, კონსერვატორიის ექსპერიმენტულ სკოლაში დადიოდა. ჩააბარა კონსერვატორიაში. ამის პარალელურად, თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის ჟურნალისტიკის ფაკულტეტიც დაამთავრა. თავდაპირველად, მუშაობდა დაიწყო ფონიქსის საქალაქო კულტურის სახლში ბავშვთა ვოკალური წრის აკომპანიატორად; შემდეგ, უსინათლო ბავშვთა სკოლა-ინტერნატში — სიმფონიის მასწავლებლად. ამ სკოლა-

შივე ხელმძღვანელობს ხალხურ საკრავთა შემსწავლელ ჯგუფს. ჰყავს ორი ვაჟი ბაკური და მალხაზი.

ახლა, რაც შეეხება გოგონათა კვარტეტის დაბადებას: იგი სტიქიურად შეიქმნა აპრილის დღეებში. რეპერტუარში აქვთ „დაუკარიო!“ „მავლეო“, „ჩემო კარგო ქვეყანავ“ და კიდევ სხვა მრავალი. აი, პატარა პატარა ჩანაწერები მათი ნაბეჭდიან. ...„7 აპრილს მთელი დღე იქ ვიყავით, ხან მთავრების სახლთან, ხან — ტელევიზიასთან. ხალხმა გვთხოვა, მეორე დღესაც მივსულყავით.“ ...„8-ში რეჟო ჩხეიძის გამოსვლა რომ მოვისმინეთ ტელევიზიით. მეორედ წავედი თ მიჩნებზე. უფშინდესი და უსტრარეის გამოვიდა სიტყვით, არავის გვეკრთადა მოსალოდნელი საშინილების.“

...„წვიმა რომ დაიწყო, ბიჭებმა ცელოფანი გადაგვაფარეს, — ფანდური არ დავისველებდი, გოგოებიო... ყველანი რალანაირად თბილები იყვნენ.“

...„ტანკებმა რომ შემოსვლა დაიწყეს, თინიკომ გვიხარა, „დაუკარიო!“ დაეწყოთო. ხმა წართმეული მქონდა ორი დამის უძილობისა და სიმღერისაგან, მაგრამ მოულოდნელად განწირულივით მომივიდა...“

...„ბოლომდე იმღერეთ, გოგოებო, ბოლომდეო, — ლივლივს გვეუბნებოდნენ... მერე სისხლისა და გაზის სუნე ვიგრძენით... ზვიადის ხმა მოგვეწვდა, — უსინათლოებს მიხედეთო...“

...„ფანდური გულში ჩაიხებუტე და გადავარჩინე. ახლა იმ ისტორიული ფანდურით გამოვდივართ ხალხის წინაშე“.

თბილისილებმა უკვე მრავალჯერ იხილეს ეს გოგონები ფილარმონის დიდ საკონცერტო დარბაზში გამართულ იმ საღამოებზე, როდელიც 9 აპრილს მიმდევნა, ეს იყო: „მამული, ენა, სარწმუნოება“, „ხეებზე აკრული ლექსები“, „ჩვენ ბრალს ვდებთ“, აგრეთვე სპორტის სასახლეში გამართული „შეწყვეტილი სიმღერა“.

...„მით ერთ რამეზე სწყულებდი გული: „9 აპრილის დამეს, სანამ საბედისწერო წუთი დაჰკარადა, ქართული დღეების სახელით, წარით მოგვევიდა, — „ჩემო კარგო ქვეყანავ“ იმღერეთო. ვეღარ მოვასწარიო. არადა, იქნებ იმ წმინდა ზეარათა სურვილიც იყო!..“

ალბათ, რამენათევე ქართულ დღეებს ერთხელ კიდევ უნდოდათ — დღეს ყველა ქართველის გულში ამოკვეთილი სიტყვების განმეორება — „მწყულო თუ არა გვეყვალობს, მომავალი ჩვენი!“

რუსუდანი პაპროშვილი

სიკეთა

ამ ზაფხულს ჩვენს დედაქალაქს სსრ კავშირის სახალხო მხატვრის, ლენინური პრემიის ლაურეატის, სამჭოთა კავშირის სახალხო დემუტატეების უმაღლესი სამჭოს დემუტატის ზურბან წერეთლის ინიციატივით ეწვია მშვიდობის ნობელის პრემიის ლაურეატი, ღვთისმეტყველების მეცნიერებათა დოქტორი, ინდოეთისა და რომის კათოლიკური ეკლესიის მონაზონი დედა ტერეზა თავისი დებიტურით.

აეროპორტში დახვდნენ მცხეთათბილისის მართლმადიდებელი ეკლესიის სასულიერო პირნი, მშვიდობის დაცვის, გულმოდგინებისა და ჯანმრთელობის დაცვის საქართველოს კომიტეტების პასუხისმგებელი მუშაკები. ჩვენი დედაქალაქის საზოგადოებრიობის წარმომადგენლები, რომელთაც სულიერი ნათესაობა აკავშირებთ სიკეთისა და სათნოების ქალბატონთან — დედა ტერეზასთან — თბილისელი ქველმოქმედები, გაპირებულთა და მარტოხელათა გამკითხავები, ავადმყოფთა ნუგეშისმცემლები და მკურნალები. მათ შორის იყვნენ თბილისის იაკობ გოგებაშვილის სახელობის პედაგოგიური სასწავლებლის „სიკეთის კლუბის“ გოგონები, თბილისის 28-ე პოლიციის ნიკის მარტოხელების კლუბის ინიციატორები, საქველმოქმედო კოოპერატივ „უნივერსის“ წევრები, საქართველოს „წითელი ჭერის“ საზოგადოების წარმომადგენლები, ჟურნალისტები. ჩვენ შევეცდებით დროდრო მოგაწოდოთ წერილები მათი საქველმოქმედო საქმიანობის შესახებ, დღეს კი გთავაზობთ პირველს.

„ქველმოქმედება. რომელთანაც მივყავართ კეთილგონიერებასა და სულიერ კათარზისს, მოითხოვს ჩვეულებრივზე ჩვეულებრივ ადამიანურ თვისებებს: კეთილშეგობობას, სათნოებას, შრომასა და ნებისყოფას“ — ასე ასწავლიან გოგებაშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო პედაგოგიურ სასწავლებელში, რომელსაც დამსახურებული სიყვარულით „ქალითა ტაძარსაც“ უწოდებენ.

აქ არც ერთი ვაჟი არ სწავლობს. ამას თავისი გამართლებაც აქვს — სასწავლებელში სკოლამდელ დაწესებულებათა აღმზრდელის პროფესიის ეფუძნებიან.

სასწავლებელში კარგ ტრადიციას

ჩაეყარა საფუძველი: პირველი კურსის სტუდენტები პირველსავე პედაგოგის გაკეთილზე და ბოლო კურსის ბოლო ვაკეითილზე წერენ ერთსა და იგივე თემას: „რატომ ავირჩიე აღმზრდელის პროფესია“. პედაგოგებსა და აღმზრდელს სტუდენტის პირველსა და ბოლო პასუხს. პასუხი თითქმის ერთია, დასაბუთება კი ბევრად განსხვავდება, რადგან ბოლო თემა უფრო დამაჭერებელია აქ გატარებული წლებისა და ცხოვრებისეული გამოცდილების გამო.

სასწავლებელში 700 გოგონასაგან 130-ის გამოარჩევთ „სიკეთის კლუბის“ სამკერდე ნიშნით, რაც იმას ნიშნავს, რომ გოგონებს ბეჭითი სწავლის ხელშეშემულად ქველმოქმედებისთვისაც გაუნაწილებიათ თავიანთი სულისა და გულის ნაწილი.

კალინინის რაიონის ასამდე მარტოხელა შრომისა და ომის ვეტერანი, ზოგიც მრავალშვილიანი დედა გახსნიმდის თვალთ გაპყურებენ, ელოდებიან, თუ როდის შემოფრთხილდებიან მათ ოჯახებში და თან მოიტა-

ღამით იპარაზვილის ფოტოები

მათთან.

მათი მუშაობის გაცნობისას ჩვენი ყურადღება ერთმა ლამაზად დაბეჭდილმა დოკუმენტმა მიიპყრო. შემდეგ, როგორც „სიკეთის კლუბის“ პრეზიდენტმა ლია პიოველმა განგვიმარტა. იგი ფიცს ტექსტი ყოფილა: „ნებაყოფლობით ვხდები რა საქველმოქმედო კლუბ „სიკეთის“ წევრი. თანაკლუბელთა წინაშე საზეიმოდ ვდებ ფიცს:

გავიზიარო სიბრძნე და უდიდესი გამოცდილება, სასოებით ვუსმინო მათ რჩევა-დარიგებას.

ვიყო მათადმი მოკრძალებული და დაუზარელო. ვეცადო, ჩემმა გულისხმიერებამ შეუმსუბუქოს დარდი და ფრთები შეასხას მათ სიხარულს.

ვფიცავ, არ დავიშვრო ნიჭი და ენერჯია, რათა მალაშო ვუბოვო მათ ფაქიზ სულს.

ვფიცავ, ხელოჯივით შევებილო მათ დადლილ ხელებს.

ვიქნები თანაზიარი მათი ჭირისა და ღონისისა.

მათთვის ყოველი ჩემს მიერ ქმნილი მცირეოდენი სიკეთე ჩემთვის ისეთივე ტკბილი იქნება, როგორც ბავშვობაში ბებიების ნამღერი ძილისპირული.

მიყურადებელი ვიქნები მათ მაქისცემას.

ვფიცავ, თანავგრძნობ. ვცე თაყვანი და გამოვადგე მათ უმცროს მეგობრად“.

როცა სასწავლებლის სტუდენტი ამ ფიცს ცხოვრების კრდოდ გაიხდის, არ შეიძლება იგი მხოლოდ სასწავლებელში სწავლის პერიოდში კალინინის რაიონში მცხოვრებ მარტოხელებსა და ინელიდებზე ზრუნვით შემოიფარგლოს. კლუბის წევრები დიდმის მასივში მცხოვრებ მრავალშვილიან დედას გულოვო ტალიაშვილსაც ეხმარებიან, წავაციის ქუჩაზე მცხოვრებ მარტოხელა ქალზე ლალი ყურაშვილზეც ზრუნავენ...

სიკეთის ეს გაცვეთილები ეკა აღგანდარაშვილს, ირმა ჩუტაშვილს, მეგი ჩივაძეს, მია ხაჯალიას, ლილი ოგანეზოვას, ნანა შახნაზაროვას, ლია პიოველს და კიდევ სხვებს საშვილიო-შვილოდ თან გაყვებათ, მათი ცხოვრების ყველაზე ძვირფასი სამკაული კი იქნება სიყვარული, ზრუნვა და სიბრძნეული იმათ მიმართ, ვინც ამას მოკლებულია.

დ. იორდანიშვილი 23

წენ სიხარულს, სიხალისეს და ზრუნვას.

ერთ-ერთი ფოტო თამარ ბაიდაურის სახლშია გადაღებული. აქ ყველაფერს სიღარიბის ბეჭედი აზის, კომკავშირული მოძრაობის, ომისა და შრომის ვეტერანმა ვერ მოიცილა საკუთარი ცხოვრებისათვის. გავიდა წლები... მარტო დარჩენილს ავადმყოფობა და ინვალიდობა მძიმე ტვირთად დააწვა. მაგრამ კიდევ კარგი, რომ არსებობენ ლია პიოველი, თამარიკო ბუბუტეიშვილი, დალი რა-

მაზაშვილი, ოლია კობაღიშვილი, ნინო შახნაზაროვი, ქეთინო პაშოშვილი და კიდევ სხვები, რომელთა იმედით, რომ იტყვიან, ნუ მოუშვროს ღმერთმა ქალბატონ თამარასა და მისთანებებს.

ისინი ენით გამოუთქმელ ლოცვას და მადლობის წერილებს გზავნიან სასწავლებლის დირექტორის თამარ გოზაშვილის სახელზე. ლოცავენ მათ კოლექტივს... მათი მადლობის წერილები ჩვენს რედაქციაშიც მოდის. ერთმა ასეთმა წერილმა მიგვიყვანა

ერთი სწავლის სუფრა

ხშირად სამი-ოთხი მეგობრის გასამასპინძლებლად (საღამოს სუფრისათვის) სხვადასხვა სახის საუზმეს, კერძს და ნამცხვარს ვამზადებთ ხოლმე; მეტი, გაწყობილ სუფრას რომ გადავებდავთ, თავადვე ვგრძნობთ, რომ მთელი დღის შრომითა და რულუნებით მომზადებული კერძებისათვის ნამცხვრის ნაირსახეობითა და სიუხვით ოთხ ადამიანს კი არა, 12 კაცსაც თავისუფლად გავუმასპინძლებდით. გაგვდიმებია, მაგრამ, აღ-

ბათ, სხვა დროსაც ასე მოვიქცევით. ასეთია ქართული ადამიანის ბუნება. ჩვენი გულუხვობის გამო ცოტა არაფერი გვეზიზიზება...

ქართულ სუფრაზე მოხვედრილ უცხო სტუმართა აშკარა გაცუებით თუ სახის გამომეტყველებით გამოხატულ (ჩვენი ზარქაზანი სუფრის გამო) ირონიით, აღმათ, გული ვვტყენია. ვერცაღოთ, იქნებ ცოტათი მაინც „გრიდავქმნათ“ ჩვენი სუფრის სიუხვ და პროდუქტების უყ-

ართოდ ხარჯავან რომ არაფერი ვთქვათ, დრო და ენერჯია მაინც დავწოგოთ, სტუმარებთან ერთად ჩვენც მშვიდად და ღამაზად რომ გამოვიყურებოდეთ. როგორ? ძალიან მარტივად. რომელი მეგობარი დაგვძრახავს თუ მათ გავუმასპინძლებდით ხაჭაპურით, ძალიან მარტივად მოსამზადებელი, მაგრამ გემრიელი კექსით და (სანაყინში შემიქნე) ნაყინზე მომზადებულ ყავით?

ხაჭაპური

მასალა ცომისათვის: 5 ჩაის ჭიქა ფქვილი, 1 ჭილა მარცნი, 1 ჭილა არაფინი, 1 ჩაის კოვზი სოდა და ნახევარი ჩაის კოვზი ლიმონმუყვა. 2 სუფრის კოვზი ზეთი.

ყველის დამუშავება: კილოგრამი უშარილო ყველი გავრეცხოთ, კარგად გავწუროთ, დავამატოთ 10 გრამი კარაქი და 5-6 კვერცხი (ცილიან-გულიანად), დავუკლიტოთ, კარგად შევაზილოთ კარაქი და კვერცხი და გავყოთ 5 ტოდ ნაწილად.

ცომის მომზადება: მარცნი და არაფინი შოვათავსოთ თასზე, ჩაუვაროთ შოგ ლიმონმუყვა, აუბროთ და შემდეგ დაუვამტოთ სოდა (თუ ლიმონმუყვა არ გვაქვს, მაშინ მმარცნი გახსნილი სოდა), და 2 სუფრის კოვზი ზეთი, შევაზილოთ ფქვილი და დავდგათ თბილ ადგილ-

ზე 2 საათის განმავლობაში. გავუბული ცომი დავაგუნდავოთ, გავყოთ ხუთ ნაწილად, გავაბრტყელოთ, ჩავდოთ ყველი, მოვუკრაოთ ცოლს თავი და გამოვაცხოთ გაჭურის ღუმელში. გამოღებისთანავე გადავუსვათ კარაქი და მოვათვისოთ ხის ფიცარზე. ცხელ ხაჭაპურს ერთმანეთზე ნუ დავაწყობთ.

ქაშხი დარიჩინით

2-8 კვერცხი და 2 ჩაის ჭიქა შაქრის ფუნჯილი კარგად ათქვიფეთ თასში, შეურიეთ 150 გრამი შერბილებული კარაქი, ჩაის ჭიქა თავლის შესამედი, ჭიქანახევარი ცივი ალუბნული რძე, 2 ჩაის კოვზი გაცირილი დარიჩინი, 1 ჩაის კოვზი სოდა, ნახევარი ჩაი კოვზი ლიმონმუყვა ან 1 სუფრის კოვზი მმარცნი. აურიეთ კარგად და შეაზილოთ 8 ჩაის ჭიქა

გაცირილი ფქვილი. მიღებული ცომა მოათავსეთ ცხიმწასმულ და ფქვილმოყრილ ყალიბში და შედით გაჭურის ღუმელში ნახ ცეცხლზე — 20-30 წუთის განმავლობაში. კექსს გაცივების შემდეგ მოაფრქვიეთ შაქრის პულერი.

შაჰა ნაყინით

5 ჩაის კოვზი უნაღექო ყავა, 10 ჩაის კოვზი შაქრის ფუნჯილი გახსნილი 5 ჩაის ჭიქა წყალში და წამოაღუდეთ. რომ შეგრძობდებო შედგით მაცივარში. სუფრაზე მიტანის წინ ყველ ფინჯანში მოათავსეთ 2 სუფრის კოვზი ნაყინი და შემდეგ დაასხით ყავა. ასეთი ყავა სასიამოვნო სასმელია კოცტილის დღრობი.

იმეა მინიშარი

შურნალის მ-ა ნომერი 80

გამომცემი: შპს „საქართველო“

1. მასკანი. 2. ბარსაკი. 3. ტალანტი. 4. ლასკერი.
5. ვარსა. 6. შატი. 7. დოტაცია. 8. კომპოტი. 9. დიფექტი.
10. ბედანტი. 11. „ლაიკო“. 12. შაბი. 13. მალაზია.
14. კანტატა. 15. კურიოზი. 16. მუშაობა. 17. სირია. 18. ახელი. 19. ბაზუტი. 20. დარბაზი. 21. კათედრა. 22. კარბიდი. 23. შეივი. 24. სტილი. 25. მარხილი. 26. კანტორა. 27. შეილოკი. 28. ფერხული. 29. ალალი. 30. ისარი.

რედაქციის მისამართი — ლენინის ქ. № 14. ტელეფონის №№: რედაქტორის — 99-98-71, პასუხისმგებელი მდივნის — 99-71-68, განყოფილებების: მრეწველობისა და სოფლის მეურნეობის — 93-25-64, ლიტერატურისა და ხელოვნების — 93-98-53, კულტურისა და ვიდეოცენტრის — 93-98-50, მშრომელთა წერილებებისა და მსოფლიო მუშაობის — 99-30-39, მხატვრულ რედაქტორის — 93-98-57, ტექნიკური რედაქტორის — 93-98-58, სიერო განყოფილების — 93-98-54. მასალები გადაეცემა ასაწყობად 05.09.89 წ. უფრალი ხელმოწერა დასაბუქად 17.10.89 წ. ქალაქის ზომა 60x90/ა. ფოტოკური ნაბეჭდი ფურცელი 3. სააღრცხვო-საგამოცემო უბანი 5.8. ტირაჟი 173.000. შეკ. 2037. უფ 04716 Условных печатных листов 3, учетно-издательских листов 5,6, ფასი 30 კაპ.

მასწავლებელ დედამიწას. ღამით იაკობაშვილის ფოტო

6145/1142

0640060-78178

